

2009

AUTOBUSOM NA HADŽ I HADŽ U PRAKSI

Jusuf Pajević

Sadržaj

Uvod	1
Ikrar (hadžijska) dova.....	2
Odlazak za Saudijsku Arabiju	3
Bosna i Hercegovina	3
Srbija	4
Makedonija.....	5
Grčka.....	5
Turska	5
Sirija	11
Jordan	13
Saudijska Arabija.....	15
Medina Munevera (Medina Svijetla).....	17
Još nekoliko zanimljivosti o Medini i Poslanikovoju s.a.w.s. džamiji.....	26
Umra	27
Mekka El-Mukerrema (Meka Poštovana).....	28
Rezime o umri.....	30
Hadž	32
Rezime o Hadžu	38
Još nekoliko zanimljivosti o Meki i Kabi.....	38
Povratak za Bosnu i Hercegovinu	39
Jordan	39
Sirija	40
Turska	42
Grčka.....	45
Makedonija.....	45
Srbija	46
Bosna i Hercegovina	46
Neki savjeti budućim hadžijama, sa posebnim osvrtom za one koji planiraju ići autobusom	47

MOJ HADŽIJSKI DNEVNIK 2009. GODINE PO

MILADU ILI 1430. HIDŽRETSKE GODINE

Piše: Jusuf Pajević

Bismillahir-rahmanir-rahim

Uvod

Kada sam pošao na hadž odlučio sam da vodim jedan dnevnik za sebe, kuda smo prolazili, šta smo radili, moja zapažanja, utiske, propuste i slično. Već u autobusu, vidjeći zainteresovanost i drugih hadžija da i oni imaju te iste informacije, kako bi što duže ostalo im u sjećanju putovanje na hadž, odlučio sam dnevnik raditi za sve hadžije iz autobusa br. 12. Na nagovor mojih prijatelja da to podijelim sa širim masama, u nadi ne bi li se ko okoristio tim dnevnikom, odlučio sam ga staviti na internet. Cilj mi je, da oni koji se odluče putovati na hadž autobusom, da imaju pred sobom što je moguće potpuniju informaciju o tome šta ih uglavnom očekuje na putu, kuda prolaze, koliko je prosječno zadržavanje na granicama, šta gdje mogu kupiti i slično, kako bi se što je moguće bolje pripremili za put. Također, pisao sam o načinu kako smo izvršili ibadete, o najčešće činjenim greškama u ibadeditima i sl., sa željom da buduće hadžije znaju na što trebaju posebno obratiti pažnju, jer većina hadžija ide samo jedanput na hadž, pa zaista je šteta ako nešto ne urade kako treba a sa malo truda ili znanja mogli su to. Ako se pokaže potreba, možda da ovaj dnevnik i štampam kao posebnu brošuru.

Na hadž sam putovao iz Mostara autobusom broj 12, tako da sam pisao u prvom redu o mom putovanju, zatim putovanju hadžija iz tog autobusa i putovanju 2. konvoja. Samo ponekad se to putovanje podudaralo i sa 1. konvojem. Uglavnom, nije bitno ko odakle putuje i kojim autobusom, iskustva svih hadžija iz svih autobusa su dosta slična.

Uzvišenom Gospodaru sam neizmjerano zahvalan, što mi je omogućio da budem Njegov gost, kao i za pisanje ovog dnevnika. Svako dobro je od Allaha s.w.t. a sve greške i manjkavosti su moje.

Molim sve one koji uoče neke od eventualnih grešaka da me o tome obavijeste putem e-maila: jusuf@pajevic.dk. Dnevnik sam pisao sa iskrenim njetom da bude od koristi, zato vas molim da me se sjetite u svojim dovama upućenim Allahu s.w.t.

Kopiranje ovog putopisa je dozvoljeno, čak i poželjno, s tim da se distribucija vrši bez nadoknade.

06.11.2009.

Ikrar (hadžijska) dova

Ovogodišnja ikrar dova za sve hadžije sa područja Mostarskog muftijstva održana je nakon džume namaza u džamiji "Bosanski mudžahidi" u Sjevernom logoru u Mostaru.

Osjećaj je vrlo lijep. Prepuna džamija, došli su mnogi da požele hairli put ovogodišnjim hadžijama. Dosta je onih koji nisu mogli sakriti suze u očima. Moje oči su, također, pune suza. Rodbina, komšije, prijatelji, svi su tu. Dovu je proučio glavni imam u Mostaru Salem ef. Dedović.

Već osjećam da sam na putu da obavim ovu petu islamsku dužnost, da sam zapravo hadžija. Neka je hvala zato Allahu, Gospodaru svih svjetova.

Tu večer, uoči sutrašnjeg polaska, sakupila se skoro cijela moja porodica kod mog brata Hamze na sijelu. Svi su mi poželjeli hairli odlazak i sa svima sam se halalio.

Slika 1 - Na sijelu kod Hamze

07.11. 2009.

Odlazak za Saudijsku Arabiju

Bosna i Hercegovina

Sabah namaz smo klanjali u džamiji na Musali u Mostaru.

U 06.00: Planiran je polazak Centrotransovim autobusom sa Musale.

Familije budućih hadžija koji polaze iz Mostara došle su da isprate svoje najmilije. Moja sva braća, njihova djeca, sestra, amidžići, dajdžići i mnogi drugi su tu.

Glavni vodič hadžija koji putuju kopnom i vodič 1. konvoja autobusa je **Mirsed ef. Kalajdžić**, šef Ureda za dijasporu pri Rijasetu IZ BiH, a vodič 2. konvoja autobusa je **Safet ef. Karahmetović**, imam iz Bosanskog Šamca (ako se dobro sjećam).

Vodič našeg autobusa, broj 12 u konvoju, je **Omer ef. Kurtić**, imam iz Goražda, a vozači su **Fadil Pezo** i **Hazim Dvoženić**.

Konvoj se sastojao od 15 autobusa. U 1. konvoju je bilo 8 autobusa a u 2. je bilo 6 autobusa sa hadžijama i jedan autobus prazan koji je išao kao rezerva u slučaju kvara nekog od autobusa. Trebam istaći da su svi autobusi bili vrlo dobri i da cijelim putem nije bilo problema sa autobusima. U konvoju je bilo i ambulantsko vozilo sa doktorima. Hvala Allahu, oni su putem bili skoro nezaposleni.

Oko 06.00: Krećemo iz Mostara. U luksuznom "Centrotransovom" autobusu nalazile su se slijedeće hadžije: **ja (Jusuf Pajević), Osman Ćorić, Mustafa Omerika, Mustafa Kafadar, Zikrija Mujak, Idriz Džafo, Husein Karalić, Đulesma Pezo, Fatima Skejo i Esmā Pajević.**

U 06.45: Već smo u Jablanici. Tu su nam se pridružili **Fehim Nezirić i Jahija Šabić.**

U 07.15: Stižemo u Konjic. Tu su nam se pridružili: **Šaban Potur, Fikret Halilović, Redžep Holjan, Hasan (zaboravio sam mu prezime) i Halida Hajduk.**

U 08.00: Prolazimo pored Sarajeva.

U 09.40: U Kladanju smo. Ovdje smo odmarali 20 minuta.

U 10.25: Prolazimo pored Živinica.

U 11.00: Stižemo u Tuzlu. Ovdje se kompletirao drugi konvoj. Također, u Tuzli je popunjen naš autobus budućim hadžijama sa Tuzlanskog muftijstva. Žao mi je što nemogu navesti imena svih hadžija koji su ušli u Tuzli, jer nekim pamtim samo ime a neke sam jednostavno zvao sa hadžija ili hadži-hanuma.

Podne i ikindiju smo klanjali u džamiji "princ Abdullah" u Tuzli. U džamiji su nas častili kahvom, čajem i halvom. Nakon namaza obratili su nam se **Nezim ef. Halilović – Muderiz** i vodič našeg konvoja, a zatim je proučena zajednička ikrar i putnička dova za sve hadžije iz drugog konvoja, njih oko 300. Mnoštvo svijeta se skupilo. Okolne ulice su, također, prepune.

Slika 2 - U autobusu br.12

U 13.30: Krećemo iz Tuzle uz policijsku pratnju.

U 13.50: Ulazimo u Republiku Srpsku. Tu pratnju preuzima njihova policija.

U 14.15: Stižemo u Ugljevik.

U 14.35: Dolazimo do Bijeljine.

U 15.05: Rača, granični prelaz BiH – Srbija. Na Bosanskoj strani sačekali su nas iz Bjeljinskog medžlisa i častili sokovina.

U 15.35: Završili smo kontrolu na BiH granici.

Srbija

Na Srpskoj granici zadržali smo se do **16.20 h.** (Tada je granicu prešao naš autobus). Sa granice smo krenuli u **17.00 h** jer se čekalo da svi autobusi pređu granicu.

Ukupno zadržavanje na ove dvije granice bilo je 01.30 h.

Srbija je republika po političkom uređenju. Ima površinu od oko 88.000 km² i oko 7.500.000 stanovnika. Glavni grad je Beograd.

U 17.40: Stigli smo na auto put kod Sremske Mitrovice.

U 17.50: Prolazimo pored Rume.

Do 19.05: Zastoj kod Stare Pazove.

U 19.30: Pored Beograda prolazimo.

U 23.20: Pored Niša smo.

Zatim Leskovac, Vranje, Bujanovac i Preševo.

08.11.2009.

U 02.15: Stižemo na Srpsko - Makedonsku granicu.

Makedonija

U 03.50: Prošli smo Makedonsku granicu.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 01.35 h.

Makedonija je republika. Ima površinu od oko 25.500 km² i oko 2.200.000 stanovnika. Glavni grad je Skoplje.

U 06.00: Stižemo na jednu benzinsku pumpu u blizini Makedonsko – Grčke granice. Tu smo tenkovali goriva i napravili pauzu za odmor.

U 07.50: Došli smo na Makedonsku granicu. Nismo se previše zadržali na granici.

Grčka

Grčka, Turska, Sirija i Jordan su slijedeće zemlje kroz koje prolazimo. Ove zemlje pripadaju drugoj vremenskoj zoni, tako da smo sada satove morali pomjeriti **jedan sahat naprijed**.

10.00 sati je po Srednje Evropskom vremenu (CET), a **11.00** po Grčkom vremenu, kad smo krenuli dalje sa Grčke granice.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 02.10 h.

Grčka je republika. Ima površinu od oko 132.000 km² i oko 11.000.000 stanovnika. Glavni grad je Atina, jedan od najstarijih živih gradova na svijetu.

U 11.50: Prolazimo pored Soluna.

13.30: Kavala. Ca. 20 kilometara iza Kavale u svakom selu nalazi se bar po jedna džamija. U ovoj dolini živi Turska manjina u Grčkoj.

15.20: Aleksandrupoli.

U 15.45: Stižemo na Grčko – Tursku granicu.

Ovdje moram napomenuti da smo sve namaze, od Tuzle dovde klanjali u autobusu. U svakom autobusu je bila cigla na kojoj se po potrebi uzimao tejemum. Ja, hvala Allahu, nisam imao potrebu nijednom da uzmem tejemum (onaj ko se potruđi može skoro cijelim putem biti pod abdestom).

Turska

U 17.30: Krenuli smo sa Turske granice.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 01.45 h.

I Turska je republika. Ima površinu od oko 780.500 km² i oko 73.500.000 stanovnika. Glavni grad je Ankara, koja ima oko 5.000.000 stanovnika, dok Istanbul ima oko 15.000.000 stanovnika.

Večerali smo u jednom velikom restoranu udaljenom ca. 100 km od granice. Tu smo klanjali akšam i jaciju u restoranskom mesdžidu koji je priličito velik i vrlo lijep. Istanbul je udaljen oko 240 km od Grčko – Turske granice.

U Istanbul stižemo u večernjim satima. Smještamo se u hotel "Ayma", u centru grada.

09.11.2009.

Dvije noći smo noćili u hotelu "Ayma". Ja sam u sobi sa Fehimom Nezirićem. 09.11.09. podne i ikindiju klanjali smo u džamiji sultana Bajazita. To je prva džamija koju smo planirano posjetili u Istanbulu. Vrlo je lijepa i prostrana. Srdačno su nas primili domaćini.

Između podne i ikindije obašli smo kompleks Sulejmanija džamije. Džamija se renovira, tako da se klanja u jednom njenom manjem dijelu. To je najveća džamija u Istanbulu.

Slika 3 - Mirsad ef. Kalajdžić, u Plavoj džamiji

Akšam namaz sam klanjao u obližnjoj džamiji u blizini hotela. To je nekad bila crkva, koja je pretvorena u džamiju. Naravno, nije okrenuta u pravcu kible tako da su safovi ukoso u odnosu na zid, što je neuobičajeno za džamije.

Jaciju namaz smo klanjali u sultan Ahmedovoj džamiji, koja je poznata i po imenu "Plava džamija". Ovo ime je dobila po mnogo plavih pločica kojima je obložena. Ovo je, po mnogima, najljepša džamija u Istanbulu. Zaista je prelijepa. U građevinskom smislu to je nešto fantastično. Kupola je prečnika 38 m, visine je oko 46 m. Kupola je oslonjena na 4 stuba prečnika po 5 m. Džamija ima 6 munara. Naime, sultan Ahmed je naredio glavnom neimararu da napravi džamiju sa zlatnom munarom. Mudri neimar je znao da to zlatno doba koje je bilo u to vrijeme u Turskoj carevini neće trajati vječno pa se pravio kao da nije dobro razumio pa je napravio džamiju sa 6 munara, jer na Turskom jeziku šest se izgovara "alte" a zlato "alten" što je slično. Dok se sultan avizao bilo je već kasno jer su radovi bili daleko odmakli.

Slika 4 - Buduće hadžije slušaju predavanje Mirsada ef. Kalajdžića

10.11.2009.

Sabah namaz klanjao sam u jednoj staroj, prelijepoj džamiji u blizini hotela u kojem boravimo.

Podne namaz klanjali smo u džamiji sultan Fatiha Veličanstvenog. To je impozantan objekat. U to vrijeme bio je to najveći kompleks u svijetu. Predavanje nakon namaza, održao je Mirsad ef. Kalajdžić, glavni vodič kopnom.

Sultan Fatih je prilikom osvajanja Istanbula (tada se zvao Konstantinopolj) koristio jednu nevjerovatnu taktiku, i danas nešto nezamislivo. Naime, kršćani su dobro grad utvrdili i dobro ga branili sa strane odakle su Turci mogli napadati sa mora. Sultan je naredio da se brodovi noću prenesu preko brda u zaliv Zlatni rog, a to je suprotna strana od one gdje se nalazila Turska mornarica. Stražari su primjetili da Turci prenose brodove kopnom pa su obavjestili cara. On im nije povjerovao jer je to bilo nezamislivo. Rekao je: "Ako je to istina ja ću im sam predati ključeve grada bez borbe". Bila je istina a car nije održao obećanje. Kad je svanulo kršćani su bili iznenađeni otkud tu Turska flota, jer tu su je najmanje očekivali i grad je tu bio slabo branjen. Sultan je naredio opšti napad sa kopna i mora i Konstantinopolj je konačno, nakon mnogo bezuspješnih pokušaja ranijih halifa, bio osvojen od strane muslimana. Korišteni su za tu priliku i specijalno napravljeni topovi, tada najveći na svijetu. Mnogi muslimanski vladari su pokušavali osvojiti tada najutvđeniji grad na svijetu, jer je poslanik Muhammed s.a.v.s. izrekao sve pohvale vojskovođi i vojsci koja osvoji Konstantinopolj. Eto to se posrećilo sultanu Fatihu koji je prozvan Veličanstveni. Kad je Turska vojska ušla u grad, našli su na ulici mrtvog cara napuštenog od svih. Na mjestu gdje je bio carev dvor sultan je napravio džamiju.

Kad je ušao u grad došao je do Aja Sofije, tada najveće crkve na svijetu, naredio da se očisti i pripremi za namaz. Bilo je vrijeme podne namaza. Naravno, sakupljena je bila sva elita i vjerska i politička koja je išta

značila u tadašnjoj carevini. Sultan je prošao naprijed i rekao da ustane i u mihrab prođe onaj ko je svaki sabah namaz klanjao u svom vremenu i ko nikad nije ispustio ikindijski ni jacijski sunet.

Niko od prisutnih nije ustao niti je mogao proći u mihrab. Ustao je mladi sultan Fatih. Jedino je on ispunjavao ove uslove. Nakon nijeta donio je početni tekbir, pa ga ponovio. Učinio je to i treći i četvrti put. Tek nakon četvrtog tekbira nastavio je klanjati. Na pitanje njegovog vjeroučitelja zašto je 4 puta donosio tekbir, rekao je: "Nakon prvog tekbira molio sam Allaha dž.š. da mi se ukaže **Kaba**. Nisam je vidio pa sam ponovio tekbir. I ponovo je nisam vidio. Učinio sam to i treći i četvrti put. Tek nakon četvrtog tekbira vidio sam Kabu pred sobom. Da je nisam vidio tada donosio bi tekbire dok je ne vidim pa makar to trajalo do sabaha."

Pred džamijom je napravljeno turbe sultanu Fatihu Veličanstvenom. Kvart u kojem se nalazi ova džamija nosi ime po sultanu Fatihu. Ovaj sultan je, otprilike u istom vremenskom periodu sa svojom vojskom osvojio i Bosnu i Hercegovinu.

Ikindiju namaz klanjali smo u Ejubija džamiji. Kompleks džamije Ejuba el-Ensarije r.a. je nešto posebno. Džamija je manja od navedenih drugih ali je meni nekako najljepša, najčistija. Vrlo je skladna. To je prva džamija koja je napravljena u Istanbulu. Naime, u prvom pokušaju osvajanja Konstantinopolja među borcima je bio i Ejub el-Ensarija, iako je tada bio u poznim godinama. Poginuo je kao šehid, kao i mnogi drugi ashabi. Kad je sultan Fatih osvojio grad naredio je ulemi da pronadu gdje je mezar ashaba Alahovog poslanika s.a.w.s. Ejuba el-Ensarije r.a. Na mjestu gdje je pokopan Ejub r.a. dao je da se napravi džamija. Ova današnja džamija nije prvobitna. Ova je iz 1800 g. Obnovljena je nakon što je stradala u razornom zemljotresu. Uz džamiju je naptavljeno i turbe Ejuba el-Ensarije r.a. U jednom dijelu turbeta posebno se čuvaju otisci stopala Muhammeda s.a.w.s. Kad je Uzvišeni Allah s.w.t. uzdigao svog Poslanika s.a.w.s. u noći Miradža u više nebeske sfere na stijeni gdje je stajao ostali su otisci stopala. U vrijeme Turske vladavine Islamskim svijetom uzeti su ovi otisci stopala i prenešeni u Istanbul, gdje se i danas čuvaju. Iza džamije je lijepa fontana i čaršija sa mnoštvom dućana. Tu se mogu kupiti i živi kurban. Kvart u kojem se nalazi džamija dobio je ime po Ejubu el-Ensariji. Posjeta ovoj džamiji na mene je ostavila poseban utisak jer je ovo na neki način direktni kontakt sa ashabima, sa onim gdje smo mi ustvari i krenuli. Moglo se primijetiti i druge hadžaije da su posebno uzbuđene.

Slika 5 - Otisci stopala Muhammeda s.a.w.s. koji se čuvaju kod turbeta Ejuba el-Ensarije r.a.

Slika 6 - Pisac dnevnika kod fontane u dvorištu džamije Ejubije

U 16.00: Ispred džamije Ejubije krenuli smo dalje prema Mersinu. Napuštamo jedan od najljepših i najznačajnijih gradova svijeta, grad u kojem se na preko 3200 mjesta klanja u džematu. Napuštamo Evropu i preko velikog visećeg mosta sa po 6 saobraćajnih traka u svakom smjeru, prelazimo u Aziju. InšaAllah, opet ću doći u Istanbul.

U 18.35: Napravili smo pauzu kod jednog velikog restorana gdje između ostalog ima i veliki mesdžid. Tu smo klanjali akšam i jaciju.

Inače kroz Tursku i dalje kroz sve zemlje na svakom odmatalištu, na svakoj benzinskoj pumpi i na graničnim prelazima nalaze se mesdžidi ili džamije gdje mogu putnici klanjati. Često tu može stati i po više stotina klanjača. Velika olakšica u odnosu na Srbiju, Makedoniju i Grčku.

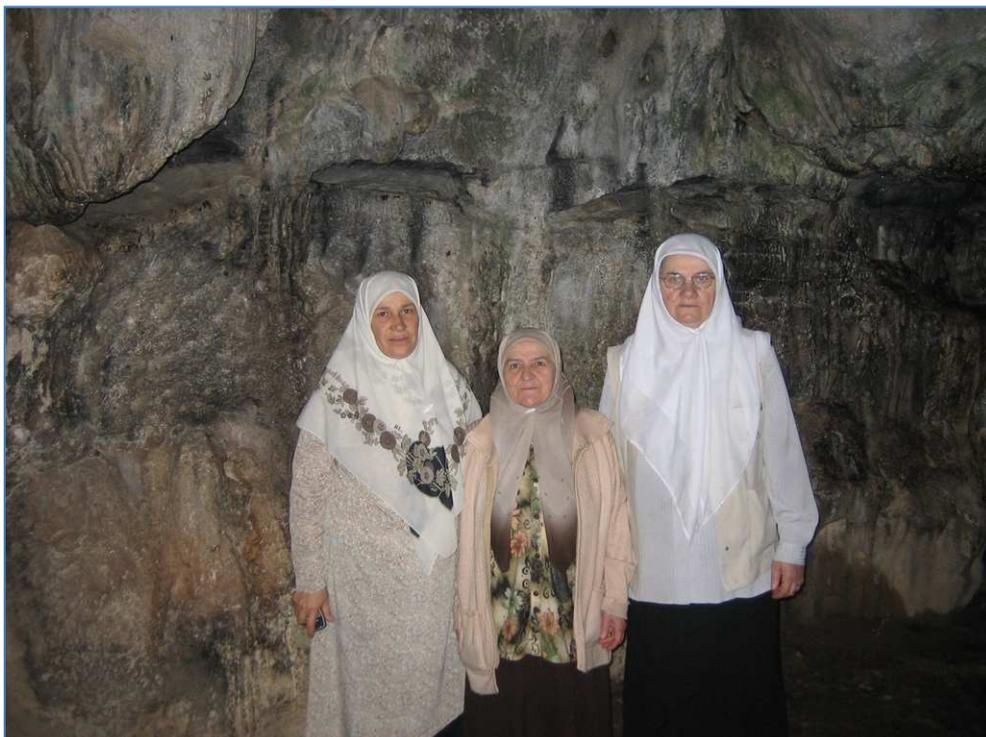
U 22.40: Prošli smo odvajanje za Ankaru.

11.11.2009.

U 08.25: Prošli smo kroz Tarsus na putu za **pećinu Kefh**. Već izdaleka vidjeli smo da se približavamo mjestu gdje je pećina Kefh po jednoj velikoj munari. Naime, tu je sagrađena džamija sa munarom koja je odgovarala veličini džamije. Kasnije je dograđena još jedna munara impozantne visine, koja nekako neskladno stoji uz ovu džamiju. Tu se nalazi i hotel kao i prodavnice suvenira. Iza džamije nalazi se pećina. (Postoje pretpostavke na tri mjesta da je pećina Kefh, o kojoj Uzvišeni Allah s.w.t. govori u svojoj Časnoj knjizi. Znamo i da cijela jedna sura nosi naziv "Kefh". Većina učenjaka misli da je to upravo ovo mjesto, a Allah dž.š. najbolje zna). Boravak na ovom mjestu nekako mi je ispunio grudi nekim čudnim, ali lijepim osjećajem. Saznanje da lično boravim na mjestu o kojem Uzvišeni Allah s.w.t. govori u Časnoj knjizi uzdiže me iz ovog prizemnog svijeta. Rekao sam da put od Bosne dovdje isplati se samo zbog posjete ovom mjestu. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, koji mi je omogućio ovu posjetu. Predavanje o drugovima iz pećine Kefh održao je Mirsad ef. Kalajdžić.

Slika 7 - Ulaz u pećinu "Kehf"

Slika 8 - U pećini "Kehf"

U 13.00: Stigli smo u Mersin. Hotel "Merada" u Mersinu naše je boravište slijedeća 24 sahata. Hotel je smješten na obali mora. Apartmanskog je tipa sastavljen od kućica. Svaka kućica ima 2 apartmana. Ja sam u sobi ponovo sa Fehimom. Fehim je inače jedan vrlo skroman stariji čovjek (ima oko 74 godine), sa kojim

Slika 9 - Ispred džamije kod pećine "Kehf"

sam uvijek imao o čemu da pričam. Dobrog je zdravlja i većinu sredstava za hadž je obezbjedio sječući i prodavajući drva iz vlastite šume. Dobro smo se odmorili ovdje.

12.11.2009.

U 13.30: Krenuli smo ispred hotela u Mersinu dalje prema Siriji.

U 14.50: Prolazimo pored Adane, petog grada po veličini u Turskoj.

U 16.20: Već smo pored Iskenderun-a. Pošto se približavamo Siriji, da još nešto kažem za Tursku što sam primijetio. Turska se ubrzano razvija. Putujući prema istoku, a to je slabije razvijeni dio zemlje, vidio sam da su sva polja obrađena. Uzgaja se dosta maslina, limuna, mandarina i drugog južnog voća i to po najsavremenijim metodama. Međutim, posebno me impresionirala iskorištenost sunčeve energije. Svaka kuća, zgrada, fabrika itd. ima na krovu ćelije za korištenje sunčeve energije. Mislim da će Turska vrlo brzo zauzeti mjesto koje joj objektivno i pripada u svijetu. Zaista zemlja nevjerovatnih mogućnosti.

U 18.40: Došli smo na Tursko – Sirijsku granicu. Na Turskoj granici zadržali smo se oko **2 sahata**.

Sirija

U 20.55: Došli smo na Sirijsku granicu. Na granici smo se zadržali preko dva i po sahata. Tu ima nova, lijepa džamija u kojoj smo klanjali jaciju namaz.

U 23.35: Krenuli smo dalje sa Sirijske granice.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 04.55 h.

Sirija je republika. Ima površinu od oko 184.000 km² i oko 19.000.000 stanovnika. Glavni grad je Damask, jedan od najstarijih živih gradova na svijetu. Star je preko 5.000 godina.

Negdje u noćnim satima, kad nas je većina u autobusu spavala, prošli smo pored Haleb-a.

13.11.2009.

U 05.30: Imali smo pauzu u jednom velikom restoranu nedaleko od Damaska. Tu u mesdžidu klanjali smo sabah namaz. Ovdje nas je sačekao jedan naš student iz okolice Jablanice, kojem je Fehim Nezirić nosio selam od njegovog babe.

U 07.10: Krenuli smo dalje prema Jordanskoj granici. Putujući prema Jordanu mogli smo vidjeti da je okolina priličito pusta i neplodna. Ima nešto polja koja se obrađuju, nešto zasađenih maslina ali je to sve vrlo malo. Nekako sve ovo djeluje ptiličito nerazvijeno, zaostalo. Ali zato su slike njihovog predsjednika, Bašara al-Asada, obješene svugdje gdje su se mogle objesiti. Još uvijek ima i slika Hafeza al-Asada, ali manje. Što je previše, previše je.

U 08.20: Stigli smo na Sirijsku stranu Sirijsko – Jordanske granice.

Petak je. Već se približava i vrijeme džume namaz a mi još uvijek čekamo na granici. Džumu smo klanjali u prepunoj, velikoj džamiji na granici. Svaki čas pristiže mnogo hadžija na granicu. Dok čekamo mi se družimo i pričamo sa hadžijama sa Kosova. Nezaobilazna tema je i eks jugoslovenska politika. Bez obzira što je opšta gužva i što je mnogo hadžija na granici, službenici rade nevjerovatno sporo, presporo. Čak je i naš vodič Safet ef. morao intervenisati kod njihovih šefova, što je čini mi se malo pomoglo.

Na granici smo stigli i prvi konvoj. Tu sam upoznao **Ešrefa Aličkovića**, punca Esmir ef, Halilovića, ovogodišnjeg ramazanskog imama u mom džematu u Danskoj. Ešref je išao autobusom broj 4 i ovo mu je treći put da ide na hadž. Sa njim u autobusu je bio i najstariji hadžija u oba konvoja, **Ramiz Porča**, kome je ovo peti ili šesti odlazak na hadž i to sve autobusom. **On ima 85 godina**. Kada me pitaju da li je naporno ići na hadž autobusom onda im navodim za primjer Ramiza.

Slika 10 - Husein 4 puta na hadžu, Ešref 3, Jusuf 1 i Ramiz (ima 85 godina) 5 ili 6 puta na hadžu

Slika 11 - Hadžije poslije džume u džamiji na granici između Sirije i Jordana

U 14.25: Konačno smo krenuli sa Sirijske granice prema Jordanskoj. Prvo što sam vidio je ogromni betonski zid koji se pravi između ove dvije granice. Dokle sam mogao da vidim, vidim zid u izgradnji sa raspoređenim vojnim osmatračnicama. Dok se u svijetu ukidaju granice oni prave nove Berlinske zidove. Da ih Allah s.w.t. uputi.

Jordan

Još nismo stigli ni na granicu a već vidimo ogromne slike Jordanskog kralja Abdullaha II. Jordan je Hašemitska kraljevina, što znači da je ova dinastija iz loze poslanika Muhammeda s.a.v.s. Na ovoj granici nismo se previše zadržali. Oko sahat i po.

U 15.45: Prošli smo sve Jordanske kontrole.

Ukupno zadržavanje na ove dvije granice bilo je 07.25 h.

Jordan je kraljevina. Ima površinu od oko 90.000 km² i oko 6.000.000 stanovnika. Glavni grad je Aman.

Krenuli smo dalje prema Amanu, našem planiranom slijedećem konačistu. Aman nije daleko odavde, a put je kao neka vrsta auto puta tako da smo brzo stigli do Amana. Teren kojim smo se vozili sličan je onom u Siriji, ali se ipak vidi razlika između ove dvije zemlje. Naravno u korist Jordana. Dok se Jordan ubrzano razvija, Sirija je još uvijek priličito nerazvijena.

U 17.00: Stigli smo u Aman, a već oko **17.45** smjestili smo se u hotel "Samiramiss". Hotel je lijep i dobro namješten. Sve sobe su dvokrevetne. Većina su apartmani. Ja sam u sobi sa Eminom (opet neznam prezime). Vlasnik hotela nam je poželio srdačnu dobrodošlicu, a konobar je na ulaznim vratima čekao sa osvježavajućim sokovima kojim su nas častili. Prelijep doček. Inače hotel se nalazi u centru grada tako da su

nam trgovine bile blizu. Također, i džamija je bila obmah tu iza hotela. Naš vodič Omer ef. studirao je ovdje u Amanu tako da se osjećao ovdje kao kod kuće.

Ono što sam primijetio u Amanu je da su skoro sve fasade zgrada obložene kamenom. Grad je fino uređen i priličito je čist. Kao i u Turskoj i Siriji i ovdje je lokalno stanovništvo vrlo srdačno prema nama.

14.11.2009.

U 14.30: Krenuli smo iz hotela. Na izlazu iz Amana sačekali smo i druge autobuse, tako da smo dalje krenuli na put u **12.45**. Nešto dalje od Amana područje je slabo naseljeno i neplodno ali priličito ravno. Međutim, vidi se da se prave nova naselja i da se ozeljenjavaju površine.

Jordan je zemlja koja se dobro razvija. Svoj razvoj temelji na zemnom gasu koji je nedavno otkriven ovdje. Kuće su moderne, velike i lijepe.

Idući dalje prema Saudijskoj Arabiji područje je potpuno neplodno, kamenito i pjeskovito. Međutim, i u takvom području ima dosta sela. Čak smo vidjeli i stada ovaca na tom kamenjaru. Šta tamo pasu pojma nemam.

Slika 12 - Ovce u pustinji

Na oko 210 km od Amana ili oko 150 km od Saudijske Arabije naišli smo na jedan grad. Tu ima jedan ogroman trg koji je ograđen. Taj trg se zove "**grad hadžija**". Sve hadžije, koje idu kopnom ovim putem iz bilo koje zemlje, ovdje tradicionalno svraćaju da se odmore. Domaćini ih časte vrućom supom, čajem, kahvom, sokovima, kolačima, voćem i drugim. Opšta atmosfera je prava hadžijska. Dok smo mi ovdje bili, već je pristiglo 50-tak autobusa iz mnogo zemalja. Jedni odlaze drugi dolaze i tako je to danima. Fantastičan osjećaj.

Slika 13 - Odmor na trgu zvanom "Grad hadžija"

U 19.00: Stigli smo na Jordansku stranu Jordansko – Saudijske granice.

U 19.20: Prošli smo prvu kontrolu. Tu u džamiji na granici klanjali smo akšam i jaciju.

U 20.10: Završili smo još jednu kontrolu i krenuli prema granici Saudijske Arabije.

Saudijska Arabija

Sati je **20.10** po vremenu koje smo koristili od Grčke dovde. Saudijska Arabija pripada drugoj vremenskoj zoni, tako da se satovi pomjeraju za još **jedan sahat unaprijed**, odnosno dva sahata unaprijed u odnosu na vrijeme u Bosni i Hercegovini. Znači sada je **21.10** po Saudijskom vremenu i to vrijeme ćemo koristiti dok smo u Saudijskoj Arabiji.

U 21.20: Počele su razne granične kontrole. Na mjenjačnici na granici ko je želio mogao je promijeniti novca. Ja sam mijenjao eure za rijale po kursu **1 euro za 5 rijala**. U Medini i Meki smo mijenjali **1 euro za 5,5 rijala**, što je bolje tako da na granici ne treba mijenjati mnogo. Ovdje smo također kupili Saudijsku telefonsku karticu za mobitel, pa smo se mogli javiti familijama.

Granični prelaz Saudijske Arabije je ogroman. Na primjer ima mjesta za **60** autobusa na natkrivenom platou. Dok smo mi čekali sve je bilo skoro puno. Slično je i gdje automobili čekaju na kontrolu.

15.11.2009.

Već je davno prošla ponoć a mi i sada čekamo. Do sada smo prošli samo jednu kontrolu a ima ih više. Pred nama je jedna velika zgrada, u kojoj je glavna pasoška kontrola.

U 02.10: Ja sam prošao glavnu pasošku kontrolu. Kontrola se sastojala od kontrole pasoša, uzimanja otiska jednog prsta, uzimanja otiska cijele šake i slikanja. U sali radi preko dvadeset službenika i svi su zaposleni punom parom, ali je opet velika gužva. Ubrzo smo svi iz autobusa završili pasošku kontrolu.

U 02.45: Počeo je pregled prtljaga. Sve smo morali iznijeti iz autobusa. Službenici su pregledali svaki kofer ili torbu. Prazan autobus je otišao na rentgenski pregled. Zaista, ovakvu kontrolu nikad nigdje nisam vidio. Međutim, niko od nas nije zbog toga nervozan. Svi smo razumijeli značaj ovih kontrola tako da strpljivo podnosimo, iako smo na putu od Ammana oko 20-tak sati.

U 03.30: Završili smo pregled prtljaga i pregled autobusa, ali i dalje smo na granici i čekamo. U međuvremenu, nastupilo je i vrijeme za sabah namaz pa smo otišli u džamiju da klanjamo. Džamija je najveća od dosad viđenih na granicama.

08.05: Ponovo službenik ulazi u autobus i traži neke papire od vozača vezane za autobus. Iako smo se dobro naoružali strpljenjem, ipak pomislim: "Pa hoćeli ovome više doći kraj".

Konačno!!! U 09.30: Krenuli smo sa Saudijsko-Arapske granice dalje prema Medini. Samo na Saudijsko-Arapskoj granici zadržali smo se **12.20**. Baš smo se načekali ovdje.

Ukupno zadržavanje na ove dvije granice bilo je 13.30 h.

Saudijska Arabija je kraljevina. Ima površinu od oko 2.200.000 km² i oko 27.500.000 stanovnika. Glavni grad je Rijad.

Hvala Uzvišenom Allahu, sve je do sada prolazilo u najboljem redu pa smo mi svi prezadovoljni. Medina je od granice udaljena oko 800 km. Sve je savremen, moderan autoput. Okolina je potpuno pustinsko-kamenita. Ipak, vlasti dosta ulažu napora na ozelenjavanju terena. Dosta je zasađenog drveća i zelenih njiva. Nisam mogao odgonetnuti šta je na njima posijano. Pored puta ima i lijepo uređenih naselja. Naravno, da bi nešto ovdje ostalo zeleno treba dosta vode. Voda se crpi iz podzemnih bunara na dubini od nekoliko stotina metara. Saudijska Arabija prerađiva i velike količine morske vode za svoje potrebe.

Od 13.30 do 14.50: Odmarali smo u jednom novom lijepom naselju pored samog autoputa. Tu u lokalnoj džamiji klanjali smo podne i ikindiju. Slijedeći grad je bio Haddag.

Slika 14 - Odmor smo iskoristili da prezalogajimo

Slika 15 - U parku pored džamije

Medina Munevera (Medina Svijetla)

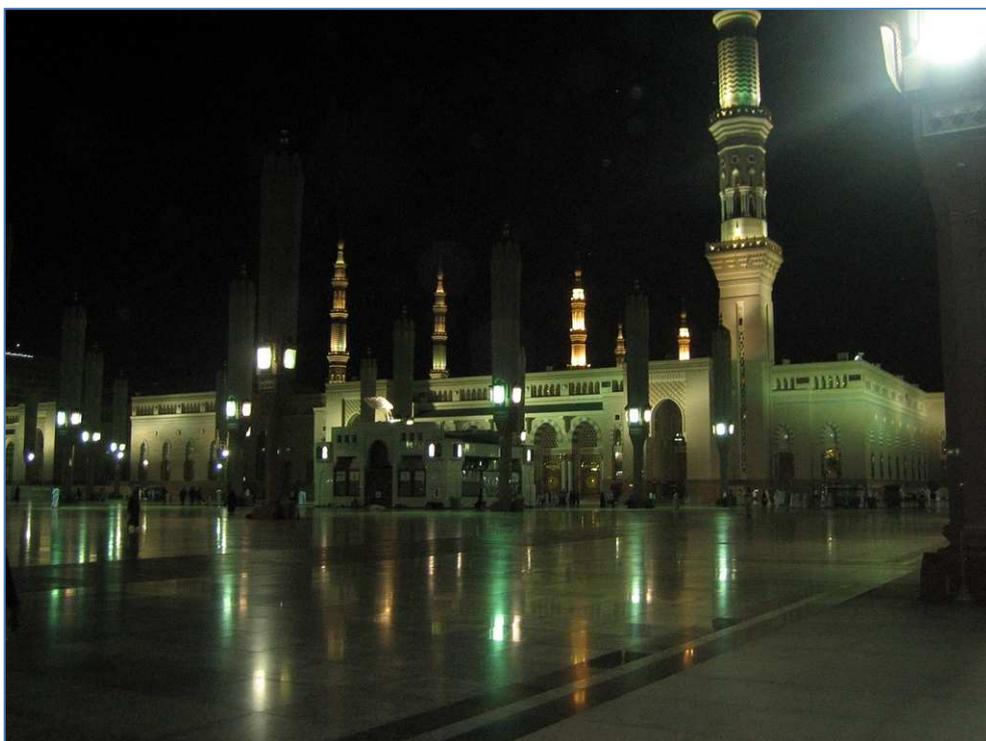
U 21.20: Stigli smo u Medinu Muneveru, grad Allahovog Poslanika s.a.w.s. Tu na samom ulazu u grad na policijskom punktu policija je kontrolisala samo posoš našeg vodiča Omer ef. Kurtića.

U 21.50: Stigli smo na ogroman parking gdje se može parkirati na hiljade autobusa. To je u stvari neka vrsta prijavnog centra za sve hadžije koje dolaze u Medinu. Naš vodič je također, morao na recepciju nositi sve naše pasoše. Cijela ta registracija trajala je nešto manje od jednog sahata.

Oko 23.00: Stigli smo do hotela u kojem ćemo biti smješteni cijelo vrijeme dok smo u Medini. Hotel je dosta velik, kao i svi drugi u Medini. U njemu smo se smjestili svi iz oba konvoja. Blizu sedam stotina hadžija. Ono što je najbitnije je da nije daleko od džamije Poslanika Muhammeda s.a.w.s. Između 200 i 300 metara. Opšta gužva pred hotelom. Mnogo hadžija i mnogo prtljaga, a na drugoj strani Poslanikova džamija sva obasjana, prelijepa. Dah zastaje. Nisam mogao izdržati. Stvari sam ostavio na trotoaru pred hotelom i pravac džamija. U želji da što prije stignem da željenog mjesta, nisam se uopšte trudio da zapamtim kuda idem, da uočim neki orjentir. Ništa, doista nepromišljeno.

Ušao sam na jedna vrata, tada nisam imao pojma gdje me vode. Gužva neopisiva. Kako sam ušao unutra tako sam upao u mnoštvo, nisam mogao ni lijevo ni desno. Naprosto sam nošen naprijed. Stade narod,

stadoh i ja. Sa moje desne strane vidim mimbera, učinila mi se da je zlatna. Možda i jeste, neznam. Lijevo od mene na nekih 5-6 metara ugledah mihrab. Dah mi je zastao. Prvi put sam ovdje pa neznam, zato pitam jednog brata do mene: "Revda?" "Jes, jes, Revda; salat, salat!!!" Nemam mjesta komotno ni da stojim ali ipak sam nekako klanjao 2 rekjata. Zahvaljivam Gospodaru, pa ja sam u Dženetskoj bašči. Nađem mjesta malo više i klanjam još 2 rekjata komotnije. Sretan sam, presretan iako sam preumoran. Puno vremena je prošlo odkako smo krenuli iz Ammana, kada smo imali zadnji pravi odmor. Na izlazu iz Revde naiđem na burad sa Zem-Zem vodom. Još jedno iznenađenje. Napijem se Zem-Zema i mislim kolika je Allahova milost prema meni. Svega sam 15-tak minuta u gradu Allahovog Poslanika, a već sam bio u Dženetskoj bašči Revdi i probao sam plodove Dženetske, Zem-Zem vodu. Allahu ekber!!! Ponio sam u čaši vode za moje ahbabe u hotelu, da ih malo iznenadim i obradujem. Pošao sam nazad u hotel. Bio sam preumoran da bi mogao ponovo u gužvu da posjetim i poselamim mezarove Poslanika Muhammeda s.a.w.s. i njegovih ashaba Ebu-Bekra r.a. i Omera r.a. Nisam znao na koju sam kapiju ušao u Harem. Kasnije sam vidio da sam umjesto na kapiju broj 5 izašao na kapiju broj 6 i **zalutao**. Dva sahata pokušavao sam da nađem hotel koji je udaljen od džamije 200-300 metara. Nije pomagalo ni to što sam pokazivao svoju hadžijsku iskaznicu svima oko sebe. Vodu koju sam ponio davno sam popio. Na kraju me jedan policajac odveo u hotel u kojem su smještene naše hadžije koje su došle avionom. Oba hotela imaju isto ime, to je jedna firma. Tu sam sreo naše studente koji ovdje studiraju i jedan od njih mi je objasnio kako da dođem do svog hotela. Već je prošao jedan sahat iza ponoći kad sam došao do hotela. Moje stvari je Omer ef. unio u hodnik hotela. Možda bi bolje bilo da su ostale pred hotelom, jer sam ja tuda prolazio a da nisam znao da je to moj hotel. Ipak hvala mu za to. Kad sam došao u sobu svi su spavali osim Fikreta. U sobi nas je pet. Ja, Fikret, Husein, Hasan i Nezir. Jedva je stalo pet kreveta a tek toliko stvari. Svukuda smo ih gurali. Ali imamo svoje kupatilo i jedva sam čekao da se okupam. Dok sam to sve završio još malo pa će biti vrijeme za sabah namaz. Ipak sam legao u krevet i zaspao. Oh, kako sam sretan!

Slika 16 - Pogled na Poslanikovu s.a.w.s. džamiju, kojem nisam mogao odoljeti

16.11.2009.

Čini mi se da sam tek legao kad je alarm na mobitelu zazvonio. Vrijeme je da se ustane i pripremi za sabah namaz. To je naš prvi farz u Poslanikovoju džamiji. Kad sam izašao na ulicu, a ja mislim da je to bilo najmanje pola sahata prije zore, činilo mi se da što je u Medini naroda sve je to krenulo u džamiju. Nepregledne rijeke ljudi slijevaju se prema džamiji. Pa to je doživljaj. Klanjati u Poslanikovoju džamiji još u tolikom džematu, kud ćeš više. Džamija je bila puna, čak i veliki dio harema oko džamije bio je popunjen. To je bio džemat između 500.000 i 1.000.000 klanjača. Allahu ekber, Allahu ekber!!!

Zbog umora, u zadnjih 45 sati spavao sam samo oko 2 sahata, vratio sam se u hotel da se još malo odmorim. Zaista odmor nam je svima bio potreban. Taj dan sve namaze smo klanjali u Poslanikovoju džamiji. Nakon svakog farz namaza ovdje se klanja dženezama namaz, jer svaki dan je mnogo onih koji presele na Ahiret.

Nakon jacije otišao sam u hotel gdje su smještene hadžije koji su došli avionom da posjetim **Remziju Pitić**. Mi smo iz istog sela, Kruševljani kod Nevesinja. Moram napomenuti ovdje da je i Esmā Pajević, također iz tog sela. U cijeloj istoriji sela nije bilo 10-tak hadžija, a samo ove godine troje. Slična je situacija i nas iz šire okoline Nevesinja. Nije baš neka tradicija naroda iz Nevesinja da idu na hadž, ali ove godine od nas 10 koliko nas je ušlo u autobus u Mostaru, 5 je bilo iz Nevesinja. Pored mene i Esmē, to su još: Osman Ćorić, Mustafa Omerika i Mustafa Kafadar. Da Allah da da bude još i više.

Slika 17 - Kruševci iz Nevesinja kod Poslanikove s.a.w.s. džamije

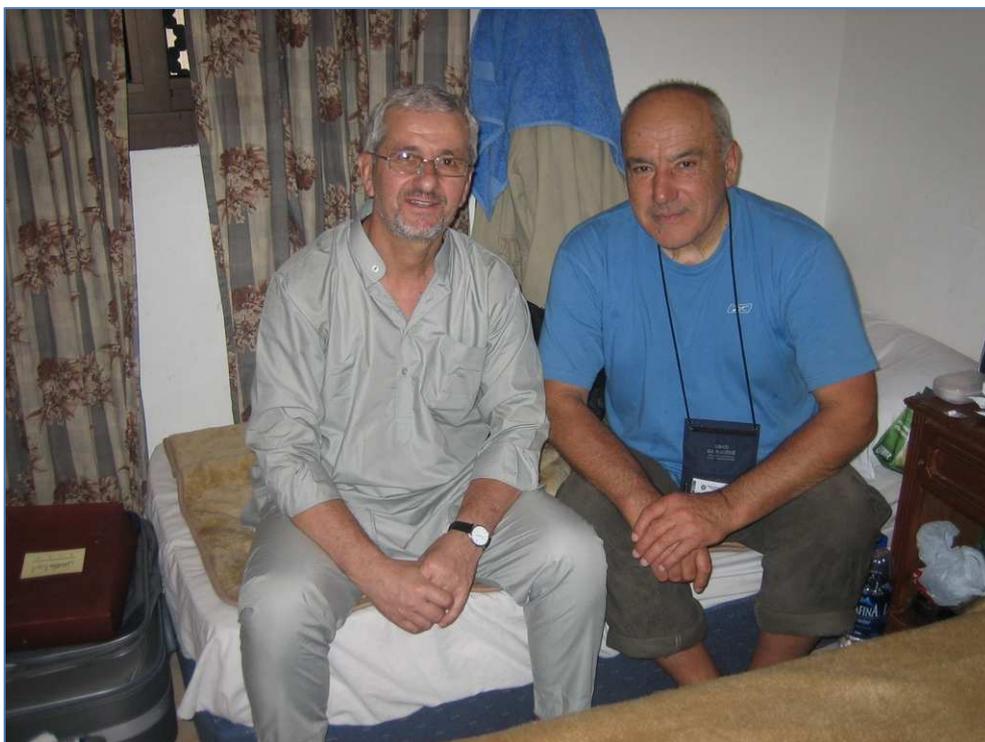
Slika 18 - Još Nevesinjaca u Medini (kod džamije Kuba)

Remzo je direktor radio „BIR“, radija kojeg je osnovao Rijaset IZ BiH. Bilo mu je drago. Dogovorili smo se da se češće družimo dok smo u Medini. Pomogao mi je i pri kupovini poklona. Ovo je njemu, čini mi se treći put da je na hadžu, pa ima iskustva u tome.

Na povratku od Remze svratim ponovo u džamiju, da probam ući u Revdu, ako ne bude gužva, ili bar da klanjam 2 rekjata nafil. Opet pogriješim, još nisam dobro upoznao džamiju, i umjesto u Revdi, nađem se iznenada pred kaburom Poslanika Muhammeda s.a.w.s. Poselamim Poslanika i pomjerim se i do kabura Ebu-Bekra r.a. i njega također poselamim, a zatim isto učinim i pred kaburom Omera r.a. Opet sam presretan zbog ove iznenadne posjete, jer je Poslanik Islama rekao: „**Ko me posjeti poslije moje smrti kao da me je posjetio dok sam bio živ**“, i „**Ko posjeti moj kabur zaslužio je moj šefat**“.

17.11.2009.

Jutros sam posjetio Envera Kazića iz Rogatice. On je amidža moje nevjeste. Nismo se ranije znali. Ali zato smo se upoznali u gradu Allahovog Poslanika, oba buduće hadžije.

Slika 19 - Sa Enverom u hotelskoj sobi

Sve vaktove smo i danas klanjali u Poslanikovoј džamiji. Blizina hotela džamiji daje mogućnost klanjanja svih vaktova u džamiji što je posebna blagodan ako se ima u vidu hadis u kojem je Muhammed s.a.w.s rekao: „**Namaz u mojoj džamiji vrijedniji je od 1000 namaza klanjanih na nekom drugom mjestu osim kod Kabe**“.

Ja, Remzo, Osman i Esmā popili smo kahvu u jedno lijepom restoranu u blizini harema. Baš nam je bilo fino.

Večeras je velika grupa naših hadžija organizovano posjetila Revdu. Dogodilo se nešto nevjerovatno. U Revdu je teško ući grupi od 3-4 osobe zajedno, a nas je bilo između 100 i 200. Kad smo došli blizu kao da se prostor najednom proširio. Svi smo ušli u Revdu i svi smo klanjali po 2 rekjata. Čak vidio sam da Šaban Potur klanja u mihrabu Allahovog Poslanika. Subhanallah! Posjetili smo i kaburove Poslanika i njegovih ashaba i sretni i zadovoljni vratili se u hotel.

18.11.2009.

U Poslanikovoј džamiji i haremu oko džamije može klanjati oko 1.000.000 klanjača. (Na kraju ću iznijeti neke zanimljive podatke o Medini). Pričao mi je jedan naš vodič (čini mi se iz autobusa br.13) koji je bio na hadžu 2000 godine i da je bilo na Saudijskim vijestima da jedne večeri ovdje akšam namaz klanjalo oko 1.750.000 klanjača.

U Blizini harema nalaze se džamije: Ebu-Bekra, Omera Alije r.a. i Gamamah džamija. Ove džamije su vrlo stare i male. Za džamiju Gamamah vezana je interesantna priča: U vrijeme Poslanika s.a.w.s. Medinu je pogodila velika suša. Ashabi su molili Muhammeda s.a.w.s. da uči dovu Allahu s.w.t. da da kišu. U petak

nakon džume namaza izašli su nedaleko od džamije i učili dovu. Allah je dao pa je kiša počela padati. Padala je neprekidno cijelu sedmicu. Opet su ashabi molili Poslanika s.a.w.s. da uči dovu da kiša prestane padati u Medini. To su i učinili opet nakon džume na istom mjestu. Allah je dao da je kiša prestala u Medini a nastavila je padati okolo. Na tom mjestu je kasnije podignuta džamija Gamamah.

Danas, osim što sam ponovo bio sa Remzom, bio sam nakratko i sa hafizom Ismetom Spahićem i Nezimom Halilovićem Muderisom. Prenio sam mu selame od Abdulaha Fejzića i Faruka Jakića. U njihovom hotelu susreo sam i Mirsada Mahmutovića, kao i moje drugove iz medrese od prije 40 godina Izeta ef. Efendića i Nuriju ef. Kazaferovića. Ja ulazim u lift, a u liftu samo jedan čovjek meni totalno nepoznat. Pita mene: „Jesi li ti Jusuf Pajević“. „Jesam“, rekoh potpuno iznenađen. Kaže mi da me je odmah prepoznao, a ja nemam pojma ko je on. Predstavio mi se ali meni ni ime njegovo ništa neznači. Kaže da smo išli u medresu zajedno. Bio je to Nurija. Nevjetovatno kako me je prepoznao poslije toliko godina. Ja sam tek kasnije nadošao uz malu Izetovu pomoć. Pravo sam im se obradovao.

I danas smo sve namaze klanjali u džamiji. Nakon ikindije vidio sam da su otvorili kapije mezarja „Bekija el-Garkad“. Mezarje graniči jednom stranom uz harem. Naravno otišao sam tamo sa nekim ahabima (Remzo i Ekrem). Ogromno je to mezarje. Tu se kopaju umrli u Medini još iz vremena Poslanika s.a.w.s. Spominje se u hadisima da će prvi ljudi proživljeni na Sudnjem danu biti oni koji su ovdje pokopani. Ovdje su ukopane majke vjernika osim Hatidže i Mejmune. Zatim Fatima r.a., njen sin Hasan, Osman el-Afan, treći halifa, Abas r.a. i još preko 10.000 ashaba. I danas se ovdje ukopavaju umrli. Na kaburovima nema ništa osim kamen kod glave i kamen kod nogu. Ništa više.

Slika 20 - Kaburistan „Bekija“ u Medini

Kupio sam sebi danas sahat, koji pokaziva namaska vremena, El-Fedžr, za 260 SAR.

19.11.2009.

Sabah i podne klanjali smo u Poslanikovoj džamiji. U 13.30 saudijskim autobusima ispred hotela otišli smo da posjetimo neke od znamenitosti Medine.

Prvo smo posjetili mjesto bitke na Uhudu. Predavanje o ovoj bitci održao je Emin ef. Grošić. Sastavni dio planinskog vijenca Uhud je i Džeberul Mad (Brdo Strijelaca), gdje je Muhammed s.a.w.s. postavio grupu strijelaca da štite muslimane od napada sa leđa. Iako im je naredio da ne napuštaju položaj ni po koju cijenu oni su ipak vidjeći da muslimani pobjeđuju potrčali da se i oni dokopaju plijena. To je iskoristio Halid ibn Velid i sa svojom konjicom napao muslimane sa leđa. Našavši se iznenada između dva neprijatelja već dobivenu bitku muslimani gube. U podnožju brda napravljena je džamija a šehidi Uhuda pokopani su u posebnom mezarju tu u blizini. Mezarje je ograđeno i nema nikakvih obilježja unutra.

Slika 21 - Planina Uhud i Brdo Strijelaca

Drugo što smo posjetili bila je džamija Kuba. Ovdje je napravljena prva džamija u historiji Islama. O značaju ovog mjesta govorio je Ibrahim ef. Kalajdžić. Kad je Poslanik činio hidžru iz Meke u Medinu nekoliko dana se zadržao u mjestu Kuba medaleko od Medine. Tu je napravio džamiju. Kasnije je često dolazio ovmo i klanjao u ovoj džamiji. Rekao je: „**Ko klanja dva rekjata u ovoj džamiji ima nagradu kao da je učinio Umru**“. **Allah dž.š. je rekao za ovaj mesdžid da je sagrađen na Bogobožnosti**. Današnja džamija je iz 1405 h.g. i može primiti 20.000 klanjača. Pokrivena je sa 5 velikih i 58 malih kubeta i ima 4 munare. U ovoj džamiji mi smo danas klanjali ikindiju.

Slika 22 - Kuba džamija

Nakon ikindije uputili smo se prema džamiji Kibletejn, džamija sa dvije kible. Ispred džamije a o njenom značaju govorio je Omer ef. Kurtić, vodič našeg autobusa. U prvim godinama Islama kibla muslimana je bila u pravcu Bejtul-makdisa u Kudsu (Jerusalem). Druge godine po Hidžri, polovinom mjeseca šabana, bio je utorak, pred podne namaz Džibril dolazi Poslaniku s.a.w.s i obavještava ga da je Allah promijenio kiblu i da se ubuduće svi muslimani ma gdje oni bili u svojim namazima okreću prema Kabi u Meki. Jedan od ashaba koji je klanjao sa Poslanikom s.a.w.s podne namaz, uputio se prema svome imanju, gdje je zatekao grupu ashaba da klanjaju a okrenuti su bili prema Kudsu. Povišenim glasom obavijestio ih je da je promijenjena kibla i da je klanjao sa Poslanikom a bili su okrenuti u pravcu Kabe u Meki. Oni nisu prekidali namaz, a bili su na rukuhu, nego su se onako klanjajući okrenuli u pravcu nove kible. Na uspomenu na ovaj događaj napravljena je ovdje džamija i nazvana „Džamija sa dvije kible“. Današnja džamija velika i moderna ima jedan mihrab u pravcu Meke, a drugi u pravcu Kudsa. Ovaj drugi mihrab je oznacen visoko na suprotnom zidu. Naravno, svi smo u ovoj džamiji klanjali 2 rekjata nafila namaza.

Odavde smo se autobusima odvezli do džamije napravljene kod ostataka od nekadašnjeg hendeka gdje je bila bitka za Medinu poznata pod imenom „Bitka na Hendeku“. Kako se grad širio i razvijao tako su se gubili tragovi hendeka, tako da danas je ostalo vrlo malo od njega, ali tu je napravljena lijepa, velika džamija. Nismo se mogli zadržavati da je posjetimo iznutra, jer smo žurili da klanjamo akšam namaz u Poslanikovoju s.a.w.s džamiji. Ovim se završila naša jednodnevna posjeta znamenitosti u i oko Medine.

Naravno, akšam i jaciju namaz klanjali smo u svima nama dragoj Poslanikovoju s.a.w.s. džamiji. Opet sam večeras, hvala Uzvišenom Allahu s.w.t. bio u Revdi, klanjao tu dva rekjata nafile i zijaretio kaburove Muhammeda s.a.w.s, Ebu-Bekra r.a i Omera r.a. Ovaj dan ostat će nam svima u sjećanju.

Slika 23 - Ispred džamije Kibletejn

20.11.2009.

Danas je petak, prilika da prvu džumu namaz klanjam u Poslanikovoj džamiji. Zato su pripreme počele ranije nego obično. Osjećam se nezako uzbuđeno. I zaista bilo je lijepo. Iako nisam razumio hutbu, razumio sam sva ona mnogobrojna lica oko mene. Razumio sam sve ono što se samo tu može razumjeti.

Nakon džume ručao sam zajedno sa Remzijom Pitić i obavili smo neku kupovinu za mene.

U 20.00 h; u čajdžinici hotela u kojem smo smješteni, imami koji su sa nama na hadžu izveli su poseban mevludski program. Nakon ovog programa date su posebne instrukcije u vezi priprema za skorašnji naš odlazak iz Medine u Meku.

21.11.2009.

Ranije sam otišao u džamiju na sabah, jer sam htio da učim što više Kur'an. Pošto je planiran odlazak za Meku sutra, planiram da završim hatmu koju sam učio putem u autobusu i u Poslanikovoj džamiji. Ostalo mi je još par džuzeva pa trebam danas to da završim.

Nakon podne namaza otišli smo na kahvu ja Remzo i Esmā. Poslije smo kupili Esmi mobitel i poseban jedan poklom mom sinu Kemal. Baš sam zadovoljan izborom.

Ikindiju, akšam i jaciju klanjali smo, naravno, opet u Poslanikovoj džamiji. Ništa se nije događalo između ili ja za to neznam, jer sam se trudio da završim hatmu.

U 20.00: Na krovu Poslanikove džamije završio sam hatmu, elhamdulillah! Moram žuriti u hotel jer večeras pakujemo stvari i unosimo u autobuse, kako bi sutra na vrijeme krenuli za Meku. Sa sobom smo ostavili samo malu torbu sa najpotrebnijim stvarima.

22.11.2009.

Jutros smo klanjali zadnji sabah namaz u džamiji Muhammeda s.a.w.s. Prije sabah namaza počeo sam u Poslanikovoj džamiji novu hatmu. Planiran odlazak za Meku je u 10.00. Žao mi je što već moramo napustiti grad Allahovog Poslanika, ali opet radujemo se i skorom susretu sa Mekom i Kabom. Nismo mogli ovdje namiriti 40 namaza u Poslanikovoj s.a.w.s. džamiji. Oni iz našeg konvoja koji su sve namaze klanjali u ovoj džamiji napunili su broj od 30 i jedan namaz u džamiji Kuba.

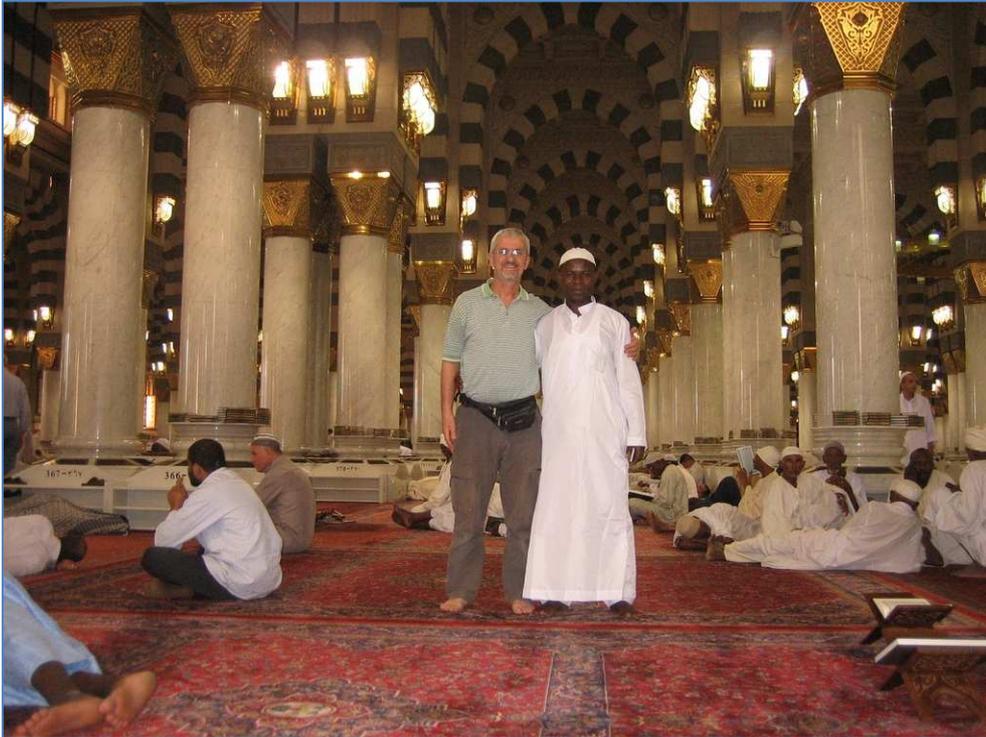
Još nekoliko zanimljivosti o Medini i Poslanikovoj s.a.w.s. džamiji

Medina je smještena na prosječnoj nadmorskoj visini od 625 m nadmorske visine. Od Meke je udaljena oko 420 km. Ima oko 1.300.000 stanovnika (Wikipedia, 2006). Nalazi se u ravnici. To je moderan grad sa savremenim putevima. Ima puno parkova i zelenih površina, na čijem održavanju radi preko 3000 radnika. Medina ima 15 bolnica i mnogo ambulantskih centara. Klima je suha i iako je relativno toplo dobro se podnosi.

U njoj se nalazi džamija čija ljepota i sjaj zadivljuje svakog posjetioca. Dimenzije džamije su 600 x 300 m. Na krovu se nalazi 27 masivnih, pokretnih kubeta. Otvaranje i zatvaranje ovih kubeta vrši se pomoću posebnih motornih mehanizama. U haremu ima 6.800 abdesthana i 3.500 kupatila. Broj WC kabina vjerovatno je približan broju abdesthana. Na krovu džamije može klanjati oko 90.000 klanjača, u džamiji poslije proširenja oko 250.000, a u haremu preko 500.000 klanjača. Međutim kad se sve to dobro popuni, a u danima hadždža to je često, klanja tu po 1.000.000 pa i više klanjača. Džamijski krov je naslonjen na 2.266 mermernih stubova u koje su ugrađeni zvučnici, a u postolju stubova razvedene su rashladni klima uređaji. 6.000 najsavremenijih kamera vrši nadzor u džamiji i haremu. Podzemni prostor ima preko 4.000 parking mjesta. Harem se prekriva specijalnim suncobranima postavljenim na mermernim stubovima na kojim su postavljene sijalice za rasvjetu. Ovi suncobrani baš su vrlo interesantni. To je najnovije što se ovdje sada radi.

Slika 24 - U hladovini suncobrana: Remzija, Jusuf, Fikret, Ekrem i Hasan

Slika 25 - Krov džamije oslonjen je na 2.266 ovakvih stubova

Umra

Nakon doručka počelo je kupanje, spremanje i oblačenje **ihrama**. Mi ćemo obući ihrame u hotelu, jer je praktično nemoguće to obaviti na mikatu. Oko 09.00 obukao sam ihrame i otišao u Poslanikovu s.a.w.s. džamiju da klanjam dva rekjata u ihramima i da se poselamim sa džamijom. Žurim da ne okasnim u autobus pa zato nisam ni pokušavao da idem u Rrevdu i da poselamim kaburove Poslanika i ashaba.

U 10.25: Svi obučeni u ihrame, krenuli smo prema našem mikatu Zul-Hulejfa.

U 10.40: Stigli smo na Medinsku kontrolu papira i tu se zadržali do 11.25 h; Već izlazimo iz Medine, prelijepog grada čiji su stanovnici nevjerovatno ljubazni.

U 11.40: Stigli smo na Zul-Hulejfu. Pošto mi obavljamo hadž temettu, ovdje ćemo **zanijetiti samo umru**. Ovo je mikat hadžija iz pravca Medine. Mikati su mjesta gdje počinju sve ihramske zabrane i gdje se zanijeti umra ili hadž. Sa bilo koje strane da se prilazi Meki dužno se zastati na mikatu i obući ihrame i donijeti nijet, Poslanik je odredio 4 mikata, a Omer r.a. jedan iz pravca Iraka. Također, postoji i mikat za stanovnike Meke kod džamije hazreti Aiše r.a. Mikat Zul-Hulejfa je najudaljeniji od Meke. Nalazi se ca. 10-tak km. od Medine, tj. oko 410 km. daleko od Meke.

U džamiji na mikatu klanjali smo podne i ikindiju, a zatim dva rekjata ihramskog namaza. Na prvom rekatu uči se El-Kafirun a na drugom Ihlas. Nakon toga u džamijskom dvorištu zanijetili smo umru. Mi obavljamo hadž temettu, što podrazumijeva obavljanje prvo umre a zatim hadža. Zato smo danas ovdje nijet donijeli samo za umru. Od ovoga časa počeli smo izgovarati telbiju i za nas počinju ihramske zabrane kojih se moramo pridržavati sve dok ne obavimo umru i ne skinemo ihrame.

Slika 26 - Na mikatu Zul-Hulejfa

U 13.00: Krenuli smo sa mikata Zul-Hulejfa prema Meki, koja je odavde udaljena oko 410 km. Putujući dalje mogli smo vidjeti da je okolo velika pustoš. Ponegdje ima skromnih sela, i nikako nisam mogao zaključiti od čega stanovništvo u tim selima živi. Zaista ovdje je samo kamenjar i ništa više. Na nekih 100 km od Medine ima ponegdje nekog zelenog drveća, ali je i dalje samo kamenjar i ima brda i planina.

Odmarali smo na oko pola puta između Medine i Meke na jednoj velikoj benzinskoj pumpi, gdje ima kao i obično velika džamija i gdje se skupilo dosta hadžija iz različitih zemalja.

Što se više približavamo Meki sve su češće policijske kontrole.

U 19.30: Stigli smo na registracioni punkt za hadžije. Mnoštvo autobusa. Više stotina, možda i preko hiljadu.

U 20.20: Završili smo registraciju ovdje i krenuli smo za Meku.

Mekka El-Mukerrema (Meka Poštovana)

U 20.50: Došli smo u Meku. Prvi dojam: blještav grad, pun svjetlosti. Iako je noć vidimo da nije ravno kao u Medini. Dugo se vozimo, a saobraćaj haos. Ovo nikad nigdje nisam vidio. Ulice su široke sa puno saobraćajnih traka ali to puno ne pomaže. Čini mi se da sve što ima auta na svijetu to je ovdje večeras. Krećemo se ulicom sa 6 ili 7 traka u oba pravca ali sve je puno, zakrčeno je. Nisam siguran šta je u pitanju; ili nemožemo naći hotel ili to mora ovdje tako biti u ovom haosu, samo sam poželio da se to konačno završi.

U 23.30: Konačno smo stigli do našeg hotela. Smještaj ide vrlo sporo jer je puno hadžija i puno prtljaga. Meni je dosadilo čekati na lift pa sam se odlučio na stepenice iako mi je soba na petom spratu. Oko 01.00 h svi smo se smjestili u našoj sobi. U sobi broj 515 ima nas 5. Ja, Fehim Nezirić, Fikret Halilović, Jahija Šabić i Husein Karalić. U susjednoj sobi broj 516 je 6 hadžija i ove dvije sobe dijele jedan mokri čvor. Sve u svemu skroman smještaj. Napominjem da smo u ihramima. U podrumu hotela ima prostrani mesdžid. Tu smo klanjali akšam i jaciju.

23.11.2009.

Slika 27 - Priprema za prvi susret sa Bejtullahom

Prvi dan smo u Meki. Sabah namaz klanjali smo u hotelskom mesdžidu. Oko 07.00 krenuli smo prema Kabi da obavimo umru. Svi iz 2. konvoja su tu, raspoređani u grupama po autobusima. Prolazimo kroz tunel, Ogromni ventilatori stvaraju veliku buku, tako da je razgovor nemoguć. Ali i da nije mislim da ne bismo puno pričali. Ipak je veliko uzbuđenje zbog predstojećeg susreta sa Kabom. Na izlazu iz ovog tunela ugledasmo vanjski zid Haremi-šerifa. Uha!!! Trema. Ulazimo unutra da obavimo **prvi umranski obred tavaf oko Kabe, 7 krugova**. Najednom, zastade mi dah: **KABA!!! Allahu ekber, vidim Kabu**. Ali ne plačem, ne mogu kao da sam se skamenio. Mnogi plaču, a ja ne, ali drščem, cijelo tijelo mi drhti. Gledam tu Crnu kocku i zaboravio sam na sve. Ženu, djecu, baš sve. Šutim, ne znam ništa ni zatražiti od Gospodara Kabe.

Dugo sam se pripremao za ovaj susret. Znam šta ću tražiti od Uzvišenog Allaha kad ugledam Kabu. Međutim, sve sam to zaboravio istog trenutka kad sam je ugledao. Ali što sam je zavolio. I još je volim onako kako nikad ništa nisam volio. I molim Te Gospodaru Kjabe, sada dok ovo pišem, da i Ti mene isto tako voliš. I više od toga da me Ti voliš Gospodaru Kabe.

Pokušao sam vam prenijeti svoj prvi susret sa Kabom, ali to nije ni blizu. I sada, dok ovo pišem, to isto skoro osjećam, ali ne umijem vam to prenijeti. Kad smo se malo pribrali pošli smo u masu hadžija da obavimo tavaf. Dok hadžije čine tavaf oko Kabe trebaju otkriti desno rame. Naravno, ovo se odnosi samo na muškarce. Prethodno smo se dogovorili da muškarci, malo mlađi, budu na krajevima čvrsto se držeći, a u sredini stariji i žene i da ne dozvolimo da se prekida grupa. Tavaf se započinje od Hadžerul-esveda, a tu se i završava. Uglavnom, **obavili smo tavaf, prvi obred umre**, samo što nismo mogli, zbog gužve, doći do Hadžerul-esveda, Crnog dženetskog kamena. Do Hadžerul-esveda se ide, po pravilu, sam ili još 2-3 insana. Nakon toga klanjali smo 2 rekjata tavafskog namaza, iza Mekami-Ibrahima, odnosno gdje je ko našao mjesta. Na prvom rekatu se uči El-Kafirun a na drugon Ihlas. Napili smo se Zem-Zem vode, malo predahnuli i krenuli da obavimo **sa'j, između Safe i Merve, 7 krugova**. **To je drugi umranski obred**. Sa'j započinje na Safi

a završava se na Mervi. Na prostoru označenom između dva zelena svjetla muškarci bi trebalo da trče ili žurno hodaju, dok žene normalno idu. I njega smo obavili uglavnom dobro. Sa'j smo obavili na drugom spratu. Nakon ovoga otišli smo u hotel da obavimo **šišanje, treći obred umre**. Sami smo se šišali ili skraćivali kosu jedni drugima. Ja sam nosio svoju mašinu za šišanje. Radila je satima neprekidno. **Kako se ko ošišao, mogao je ići u kupatilo da se okupa i da skine ihrame. Ovim smo završili umru**. Sve ihramske zabrane su skinute osim jedne. Oni koji su na hadžu sa svojim suprugama i dalje se sa njima ne smiji sastajati radi bračnih potreba.

Određenih problema pri obavljanju umre je bilo. Sve hadžije nisu dobro savladale propise. Neki su nakon tavafa zaboravili obaviti sa'j, pa su se morali vraćati da to sami obave. Neki su skinuli ihrame prije šišanja, pa su morali platiti ekstra kurban. **Zato sve hadžije moraju dobro naučiti propise umre i hadža, a vodiči dobro moraju voditi računa jesu li sve hadžije obavile što su trebale**. Molim Uzvišenog Allaha s.w.t. da nam svima primi ibadete umre. AMIN!

Rezime o umri

Ukratko da opišem kako smo obavili umru.

- Oblačenje ihrama. Mi smo se okupali i ihrame obukli u hotelu u Medini.
- Klanjanje 2 rekjata ihramskog namaza u džamiji na mikatu Zul-Hulejfa.
- Nijet za umru. Mi smo nijet zajednički proučili u džamijskom dvorištu.
- Nakon nijeta počinju ihramske zabrane i učenje telbije.
- Tavaf oko Kabe; Tavaf se sastoji od 7 krugova počinjući od Hadžerul-esveda.
- Klanjanje 2 rekata tavafskog namaza na prostoru iza Mekami-Ibrahima.
- Sa'j između Safe i Merve. Sa'j se sastoji od 7 krugova. Počinje na Safi, a završava na Mervi.
- Brijanje ili skraćivanje kose. Mi smo ovo obavili u hotelu jedni drugima.
- Skidanje ihrama i kupanje.

Ovim je završena umra i prestale su sve ihramske zabrane osim sastajanja sa ženom radi bračnih potreba.

Do početka obreda hadža sve hadžije sprovode individualne aktivnosti u vršenju ibadeta.

Podne namaz danas nisam mogao klanjati kod Kabe, jer nakon umre nisam stigao sve obaviti na vrijeme i stići na namaz kod Kabe. Podne sam klanjao u hotelskom mesdžidu. Zato sam jedva čekao ikindiju, jer sam se radovao novom susretu sa Kabom. Nije bilo kao prvi put. Ipak je samo jednom prvi put. I zato je moj savjet svim hadžijama koji se spremaju da obave hadž prvi put:

Dobro upamtite vaš prvi susret sa Kabom. Takav osjećaj više nikad vam se neće ponoviti. Zapamtite, nikada!!!

Ikindiju i akšam sam klanjao na najgornjoj etaži Kabenskog harema, odakle je predivan pogled na Kabu, na harem i na višemilionski džemat. Tu sam se susreo sa Edinom Beganović, Rifetom Ličina, Muhamedom Isanović i njihovim doktorom Ademom Zalihić. Oni su došli na hadž u organizaciji Merkez Oil iz Zenice. Posebno mi je bio drag susret sa dr. Ademom jer sam ja bio u ratu sa njegovom braćom Ibrom i Almirom Zalihić.

Slika 28 - Prelijep je pogled odavde na Kabu i milionski džemat

24.11.2009.

Prvi sabah namaz koji sam klanjao kod Kabe. Zbog udaljenosti hotela od Kabe i prolaska kroz tunele ne ide baš previše naših hadžija redovno Kabi. Pogotovo ne na sabah namaz. Zato sam obećao Esmi da ćemo ići zajedno kad god budemo mogli. I sada smo skupa otišli Kabi. Nakon sabaha nasuli smo Esmi 10 l Zem-Zem vode, za ponijeti kući u Mostar.

Podne sam klanjao ponovo sa Zikrijom kod Kabe. Ovoga puta sebi smo nasuli po 10 l vode za ponijeti kad pođemo kući. Ikindiju sam klanjao u hotelskom mesdžidu.

Akšam i jaciju sam sa Esmom klanjao u blizini Kabe. Nakon namaza trebao sam se naći sa Esmom Ovčina i Nafilom Rešović, mojim ahabima iz Danske, ali sam kasno vidio SMS poruku, tako da je to propalo.

25.11.2009.

Sabah namaz klanjao sam sa Esmom na prvom nivou, nedaleko od Kabe. Nakon namaza obavili smo dobrovoljni tavaf oko Kabe. Nekoliko puta smo dolazili do same Kabe, dirali ruknul-Jemani (Jemenski čošak) i Mekami-Ibrahim. Međutim, nismo uspjeli nijedanput dodirnuti Hadžerul-esved (Crni dženetski kamen). Bila je izuzetno velika gužva, tako da i pored našeg napora da dotaknemo i Hadžerul-esved, to nismo mogli učiniti.

Poznato je da u Saudijskoj Arabiji kiša rijetko pada. Uzvišeni Allah dž.š. je dao da danas oko podne počne padati obilna kiša. U Meki kiša nije prčinila nikaku štetu ali prema agencijskim vijestima na području oko Džide bile su velike poplave pa čak bilo je dosta i ljudskih žrtava. Novinski izvještaji su javili o ukupno 105 stradalih uslijed poplava. Ulema širom Saudijske Arabije pozivala je narod da se vrati Allahovoj s.w.t. čistoj vjeri, razumijevajući ove poplave i žrtve kao Allahovu opomenu.

Hadžije koje su smještene podalje od Kabe, a u tu kategoriju spadaju i Bosanske hadžije, kiša je omela u obavljanju ibadeta u Haremi-šerifu. Rijetki koji su bili u tom vremenu kod Kabe svjedoče da je bilo relativno malo hadžija. Kiša je čak omela i mijenjanje Kabenskog ogrtača u planiranom vremenu. Svake godine se Kabenski ogrtač mijenja, vjerovatno kao što je bilo planirano i ove godine, 08. zul-hidžea nakon podne namaza. Zbog obilne kiše stari ogrtač je zamijenjen novim nakon ikindije. Preporučujem budućim hadžijama da 08. zul-hidžea borave kod Kabe i gledaju presvlačenje Allahove kuće.

Hadž

Zbog zauzetosti, a i kišnog vremena, nisam mogao ići do Kabe da klanjam podne i ikindiju, tako da sam bio u hotelskom mesdžidu. Počele su pripreme za oblačenje ihrama, jer je sutra 09. Zul-hidže, odnosno dan Arefata. Obukao sam ihrame i zanijetio hadž prije zalaska sunca, to jest prije nastupanja dana Arefata. Nakon što smo **obukli ihrame i zanijetili hadž** počeli smo ponovo učiti telbiju. Sada smo ponovo pod ihramskim zabranama, kojih smo se bili oslobodili nakon umre. Akšam i jaciju klanjao sam u hotelskom mesdžidu. Nakon jacije predavanje na temu hadža održao je **hafiz Mensur Malkić**, imam Gazi Husrevbegove džamije.

26.11.2009. / 09.zul-hidže 1430. Dan Arefata

Stajanje na Arefatu jedan je od glavnih obreda hadža, jer je Allahov poslanik rekao: „**Hadž je Arefat**“. Prije sedam sati ukrcali smo se u svoje autobuse radi odlaska na Arefat. To je prostrana visoravan udaljena od Meke 22 km. Krenuli smo oko 07.00. Trebalo nam je skoro 5 sati da autobusom pređemo tih 22 km. Zaista, gužva nevjerovatna. Neznam da li je više vozila ili pješaka na prostranim putevima. U nekim vozilima koliko je putnika u vozilu toliko je i na krovu vozila. Na Arefat smo stigli prije podne. Naši autobusi su parkirani vrlo blizu ograde odakle počinje Arefat. Ni naši šatori nisu mnogo udaljeni odavde, tako da smo brzo došli do šatora. Malo smo se odmorili i ručali. Hranu smo dobili još dok smo bili u hotelu. Pripremili smo se za namaz i klanjali podne i ikindiju skraćeno i spojeno sa jednim ezanom i dva ikameta. Nakon namaza imami su održali kraći program. Čuli smo i predavanje jednog od vodiča. Boravak na Arefatu podrazumijeva uglavnom individualne aktivnosti. Ja sam učio dosta Kur'an i upućivao Uzvišenom Allahu s.w.t. dove za sebe i sve svoje: familiju, rodbinu, prijatelje, komšije... Probao sam ih se svih sjetiti u najboljem danu u godini na ovom časnom mjestu. Ovo je dan kad Uzvišeni s.w.t. najviše spasi svojih robova od džehenemske vatre.

Slika 29 - Na Arefatu

Zamolile su me Esmā, Đulesma, Fatima i Halida da sa njima odem na Džebelur-rahmet, Brdo Milosti, pa smo krenuli zajedno. Morao sam biti oprezan da zapamtim neke orjentire kuda idemo, radi lakšeg povratka, jer ako se neko od nas izgubi vrlo je mala šansa da dođe do naših šatora na vrijeme. Možete samo zamisliti kolika je to gužva kad se na jednom mjestu skupi preko 3.000.000 hadžija i to svi u bijelim ihramima. Zaista, malo sam se plašio da li ćemo se vratiti na vrijeme. Pratili smo neke Jemence, jer i oni su pošli na Brdo Milosti. Kad smo došli pod brdo nije bila baš velika gužva. Đulesma je bila i ranije na Brdu Milost pa joj nije jasno zašto nema više hadžija ovdje. Okrenuli smo se prema Kabi da učimo dove, a onda smo ugledali u daljini brdo prekriveno hadžijama u bijelim ihramima. Na vrhu brda je bijeli kameni stub. Bilo je to pravo Brdo Milosti. Ipak, nismo imali vremena da idemo tamo. Vratili smo se na vrijeme da prisustvujemo zajedničkoj dovi. Odavde smo krenuli prije zalaska sunca, u nadi da izbjegnemo veliku gužvu. Kroz kapiju, koja označava granicu Arefata izašli smo pet minuta nakon zalaska sunca. Vodiči i vozači stalno su nas požurivali da se smjestimo u autobuse i da krenemo. Ne znam kolika je udaljenost od Arefata do Muzdelife, ali trebalo nam je oko 3-4 sahata da stignemo na Muzdelifu i da nađemo mjesto negdje. Autobusi su se razdvojili, tako da je sa našim autobusom ostao samo autobus broj 13. Zaista je gužva prevelika. Malo smo se raskomotili i pripremili za namaz. Ovdje smo klanjali akšam i jaciju sa jednim ezanom i dva ikameta. Naravno jacijski farz smo klanjali dvorekatno. Onda smo potražili kamenčiće koje ćemo bacati na džemretima. Svaki hadžija treba sakupiti najmanje 49 kamenčića, ali je bolje da se nađe koji viška. Hadžinica Đulesma Puzić iz Mostara ovdje se izgubila. Svi smo se brinuli a najviše njene kolegice iz Mostara Fatima i Esmā. Ja sam njenu torbu uzeo iz autobusa i donio sam je skroz do hotela.

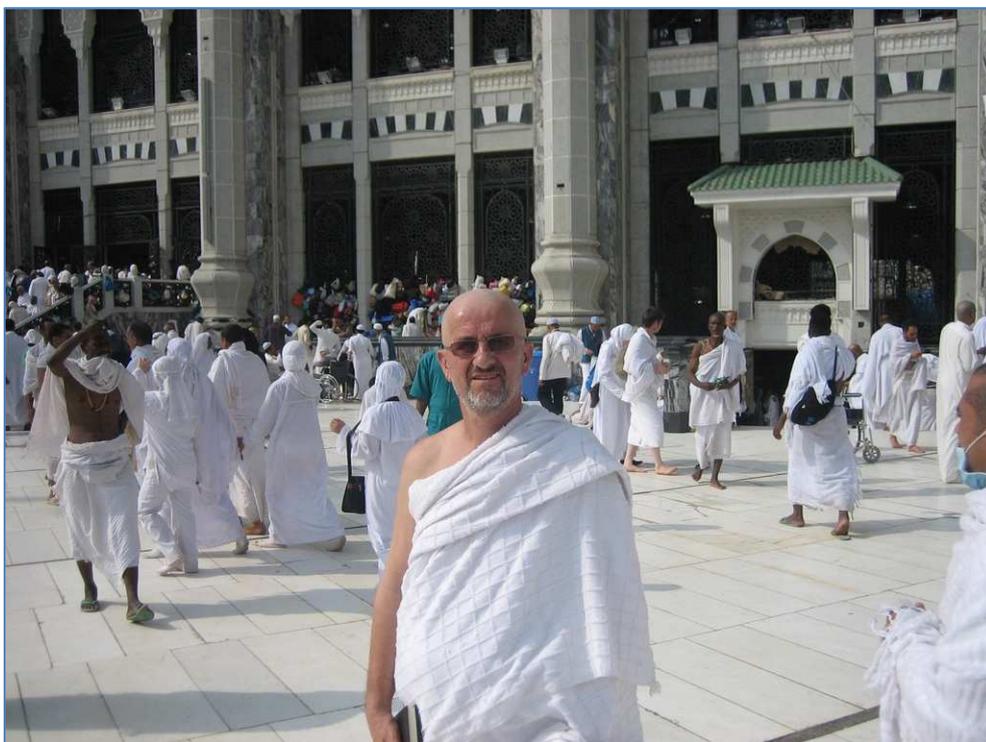
27.11.2009. Prvi dan Kurban bajrama.

Sunet je da se ovdje malo odspava i odmori kako bi se što bolje obavili ibadeti slijedeći dan. Također, sunet je da se na Muzdelifi boravi do zore narednog dana, ali naši vodiči su odlučili da idemo odmah nakon ponoći. Od Muzdelife do džemreta hadžije idu pješice. Definitivno mislim da je ova odluka naših vodiča bila pogrešna. Narod je bio premoren a treba pješaćiti sa stvarima do Mine. Umjesto odmora i boravka na

Muzdelifi do zore, mi smo proveli ovdje svega 10-tak minuta drugog dijela noći, što nije ispravno bez obzira koliko neko tvrdio drugačije, jer mi nismo imali razlog za ovako kratak boravak. Zatim došli smo do džamije na Mini 2 sahata prije zore. Narod je zaista bio sada premoren i pospan ali nismo imali kuda. Nemožemo ići ni da bacimo kamenčiće na Veliko džemre, jer moramo i za to čekati dok sunce izađe. Smjestili smo se na plato ispred džamije ali nas je policija stalno gonila. Na kraju i oni su odustali i pustili nas. Opet vodiči donose pogrešnu odluku i ne čekaju ovdje sabah namaz nego nas vode na Džemreta ranije. Gledao sam na sahat. 15 minuta prije zore bacili smo kamenčiće na Veliko džemre. Poslamik s.a.w.s. je rekao: **“Nemojte bacati kamenčiće sve dok sunce ne izađe.”** (Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, Ibn-Madže i drugi). Ovu situaciju sam morao detaljnije opisati da se slijedeći put nebi ponovile ovakve greške. Mnogo je propusta uvdje učinjeno. Po svim priručnicima za hadž koje sam čitao ovo je bilo pogrešno.

Za sve naše hadžije obavilo se klanje kurbana, najvjerovatnije prvi dan bajrama. Klanje kurbana ranije se dogovori i obavlja se u savremenim klaonicama. Hadžije ne znaju kako i gdje se to tačno radi, ali nije ni nužno da znaju. Bitno je da se zakolju kurbani. Za to postoji posebna služba.

Došli smo do hotela premoreni. Sabah smo klanjali u hotelskom mesdžidu. Nakon sabaha hadžije su požurile da se ošišaju i da skinu ihrame pa da idu u krevet na spavanje. Ja nisam. Htio sam u ihramu obaviti hadžijski tavaf (ifada) sa'j. Nisam nikoga mogao naći da ide samnom do Kabe pa sam sam otišao. Žao mi je što nisam stigao na bajram namaz. Bez obzira na umor lijepo sam obavio ova dva obreda. Hadžijski tavaf i sa'j obavljaju se isto kao i kod umre. Našao sam neke koji briju kosu pa sam i ja obrijao glavu (platio sam brijanje 15 SAR).

Vratio sam se u hotel oko 11 sati, skinuo ihrame i okupao se. Ja sam se ovim oslobodio svih ihramskih zabrana. Ostali iz autobusa tavaf i sa'j obavili su nakon jacije. Džumu sam klanjao u hotelskom mesdžidu. Hatib je bio hafiz Ismet ef. Spahić.

Mi iz sobe 515 pravili smo posebnu bajramsku večeru. Makarone sa gulašem. Baš smo dobro jeli. Zatim sam otišao na kahvu i kolač za bajram kod Esme. Također zvali su me moji iz Danske i sa svima sam popričao. Malo mi je nedostajala familija za bajram.

28.11.2009. Drugi dan Kurban bajrama

Sabah namaz klanjao sam sam kod Kabe. Nakon namaza pomogao sam Esmi i Fatimi da naspu Zem-Zem vode i pomogao sam im da donesu do hotela.

Podne mamaz klanjali smo ja, Zikrija i Jahija na prvom spratu Kabenskog harema.

Ikindiju smo svi klanjali u Bin Bazovoj džamiji ili u hotelskom mesdžidu. Nakon namaza otišli smo na Minu da bacamo kamenčiće na sva tri džemreta. Po povratku sa Mine, na putu do hotela, akšam namaz klanjali smo u Azizija džamiji.

Za jaciju namaz ponovo smo otišli u Bin Bazovu džamiju. Nakon namaza Jahija nas je častio sa dvoje pilića za bajram.

29.11.2009. Treći dan Kurban bajrama

Prvi put sam taksijem otišao do Harem-i-šerifa za sabah namaz. Imam žuljeve na desnoj nozi i to na tabanu, tako da moram malo smanjiti hodanje pješke. Ovaj današnji sabah klanjao sam do sada najbliže Kabi.

Oko 10 sati ja, Jahija, Adnan Šetan i Esma otišli smo taksijem na brdo Hira. Otišli smo taksijem do pod samo brdo. To nas je koštalo 100 SAR. Popeli smo se stepenicama na vrh do pećine Hira. Stepence su napravljene do vrha, tako da sada nije puno ružno se popeti. Naravno, posjeta pećini Hira je sasvim dobrovoljna, ali naprosto nisam mogao a da ne posjetim mjesto gdje je Uzvišeni Stvoritelj objavio Muhammedu s.a.w.s. prve ajete iz časnog Kur'na. Zaista, čovjek se ovdje osjeća preporođeno. Biti na mjestu gdje nema ni pedlja a da noga plemenitog Poslanika s.a.w.s. nije bila, pa to je velika čast za svakog vjernika. Na povratku od pećine Hira upali smo u veliku saobraćajnu gužvu pa smo morali podne namaz klanjati u hotelskom mesdžidu, a ikindiju u džamiji Bin Baz. I danas smo nakon ikindije otišli na Minu i bacali kamenčiće na sva tri džemreta. Bacanje kamenčića na džemretima je simbolična borba protiv prokletog šejtana. Ovim smo završili još jedan vadžib hadža.

Ovdje želim ispričati jedan zanimljiv događaj. Pričao mi je Ešref Aličković da se to dogodilo kada je on bio kod pećine Hira. On je sa jednom grupom posjetio pećinu dosta rano, prije zore. Tu su klanjali sabah namaz. Jedan naš hadžija u nekoj torbici imao je digitalnu kameru, mobitel i neznam šta još. To je držao pored sebe dok je klanjao. Kad su bili na sedždi odnekud je iznenada pojavio se majmun, zgrabio tu torbicu i pobjegao niz brdo. Nije mogao pronaći svoje stvari.

Slika 30 - Današnji izgled džemreta

Između akšama i jacije, koje sam klanjao u džamiji Bin Baz, imao sam meni vrlo dragu posjetu. **Harun Elvir Ibrović** je radio kao vozač u BiH ambasadi u Kopenhagenu. Radeći ja za Islamsku zajednicu a on za ambasadu dobro smo se sprijateljili. Sad on radi u BiH ambasadi u Rijadu i našli smo se kod najčasnijeg mjesta na dunjaluku. Večeras smo opet zajedno. I u sobi me čekalo iznenađenje. **Ambasador BiH u Saudijskoj Arabiji, Razim Čolić**, bio nam je u posjeti. Sa njim smo proveli večer u prijatnom razgovoru. Od njega sam čuo informaciju da je prije par godina Saudijska Arabija bila najveći svjetski izvoznik pšenice u toj godini. Kasnije je smanjila proizvodnju, jer tolika proizvodnja zahtjeva veliku količinu, ovdje dragocjene vode, ali je bitno da oni mogu proizvesti velike količine žitarica. I najveća farma krava na svijetu nalazi se nedaleko od Rijada. Također, Saudijski dobro razvijaju finalnu industriju.

Slika 31 - U društvu BiH ambasadora, koji je također bio na hadžu, u našoj sobi

Kasno navečer završio sam pakovanje stvari. Sjutra je zadnji dan boravka u Meki pa hoću da što više vremena provedem kod Allahove kuće. Cio taj dan sam potišten jer se bliži rastanak sa voljenom Kabom.

30.11.2009. Četvrti dan Kurban bajrama

Ja, Jahija i Zikrija poranili smo rano na sabah kod Bejtullaha. Drugi iz grupe su ostali u hotelu jer je planiran zajednički odlazak u 07.00 da obave Tavaful-veda (Oproštajni tavaf). Ja se ovdje opet moram osvrnuti malo kritički. Znamo da je rastanak sa Kabom ovim tavafom. Kad je već planiran odlazak iz Meke tek sutra ujutro, zašto se ovako rano planirao Oproštajni tavaf, pa je hadžijama uskraćena mogućnost obavljanja namaza kod Kabe za cio taj dan. Poslanik s.a.w.s. nas je obavijestio da za namaz kod Kabe ima se nagrada kao za **100.000** namaza obavljenih na drugom mjestu. Zamislita šta su hadžije morale propustiti zbog ranog planiranja Oproštajnog tavafa. Upravo zbog toga nas trojica smo odlučili Tavaful-veda obaviti nakon jacie namaza.

Podne smo, znači klanjali kod Allahove kuće. Međutim, ikindiju smo klanjali u džamiji Big-Baz, jer smo nakon ikindije ubacivali stvari u autobuse. Ovo je potrajalo cijelo poslijepodne. Aktivnosti oko iznošenja stvari i smještanja u autobus malo su mi potisnule razmišljanja koja imam još od jučer.

Čim smo završili sa stvarima odmah smo požurili da stignemo na akšam namaz kod Bejtullaha. Naravno, ostali smo sve do jacie kako smo i planirali. Nakon namaza pripremili smo se za tavaf. Čini mi se da nikad nije bilo toliko naroda kod Allahove kuće kao večeras.

Tavafim oko Kabe, milujem je pogledom a srce mi se steglo zbog skorog rastanka. Definitivno, ovo je težak momenat. Kolika mi je bila radost sa prvim susretom, čini mi se da je veća tuga zbog rastanka. Po ko zna koji put upućujem dovu Gospodaru s.w.t. da me vrati ponovo ovdje. Uslišaj moju dovu Gospodaru svih svjetova!

Nakon tavafa obavili smo dva rekata namaza. Naravno, na prvom rekatu se uči nakon fatihe El-Kafirun a na drugom Ihlas. Dok sam klanjao gledao sam u crnu kockastu Allahovu kuću. Nakon namaza otišao sam a nisam se više okrenuo. Htio sam da mi zadnji pogled na voljenu Kabu bude onaj u namazu.

Slika 32 - Slika koju želim da pamtim

Rezime o Hadžu

Ukratko da opišem kako smo obavili hadž.

- Kupanje, oblačenje ihrama i donošenje nijeta za hadž.
- Klanjaje dva rekata ihramskog namaza. (Sve ovo smo obavili u hotelu 8. zul-hidžeta).
- Od ovoga trenutka ponovo važe sve ihramske zabrane.
- Učenje telbije. Telbija se prestaje učiti kad se bace kamenčići na Veliko džemre, prvi dan bajrama.
- 9. zul-hidžeta (jevmul Arefe) odlazak na Arefat i tamo boravak do zalaska sunca. Na Arefatu se klanja podne i ikindija skraćeno i sastavljeno.
- Odlazak sa Arefata na Muzdelifu nakon zalaska sunca.
- Boravak na Muzdelifi i klanjanje akšama i jacije skraćeno i sastavljeno.
- Sakupljanje 49 kamenčića za simbolično gađanje šeitana na džemretima.
- Ubrzo iza ponoći krenuli smo sa Muzdelife na Minu pješice.
- 10. zul-hidžeta (prvi dan kurban bajrama) u zoru bacili smo 7 kamenčića na Velikom džemretu.
- Klanje kurbana za sve bosanske hadzije, jer mi obavljamo hadž temettu.
- Nakon klanjanja sabaha ko je htio mogao se ošišati, skinuti ihrame i okupati.
- Druga opcija, koju sam ja uradio, je da se produži Kabi u ihramima i obavi hadžijski tavaf – ifada.
- Klanjanje dva rekata tavafskog namaza, na prostoru gdje se mogne iza Mekami-Ibrahima.
- Sa'j između Safe i Merve. (Svaki tavaf i sa'j obavlja se isto).
- Brijanje kose na glavi (ili samo skraćivanje)
- Odlazak u hotel radi kupanja i skidanja ihrama. Ovim su prestale važiti sve ihramske zabrane.
- Oni koji su se ranije ošišali i skinuli ihrame trebaju obaviti hadžijski tavaf i sa'j, čime i za njih prestaju sve ihramske zabrane.
- 11. zul-hidžeta (drugi dan bajrama) bacanje po 7 kamenčića na sva 3 džemreta, između podne i akšama. Mi smo ovo obavili iza ikindije.
- 12. zul-hidžeta (treći dan bajrama) zadnje bacanje kamenčića po 7 na sva 3 džemreta u istom vremenu. I ovo bacanje smo obavili iza ikindije.
- 13. zul-hidžeta (četvrti dan bajrama) mi smo obavili tavaful-veda (Oprosni tavaf). Poslije tavafa klanjaju se dva rekata tavafskog namaza na način kako je ranije opisano. Ovo je zadni obred hadža.

Još nekoliko zanimljivosti o Meki i Kabi

„Prvi hram sagrađen za ljude jeste onaj u Meki, blagoslovljen je on i putokaz svjetovima“. (Ali Imran,96)
„Ovo je mjesto Allah učinio svetim onoga dana kad je stvorio nebesa i Zemlju, pa će to biti sveto, po Allahovom naređenju, sve do Kijametskog dana.“ (Muslim)

Meka je udaljena oko 100 km od Crvenog mora i 73 km od Džide. U Džidi je sagrađen ogromni aerodrom namijenjen za prihvat hadžija. Prosječna nadmorska visina Meke je oko 330 metara. Meka ima oko 2.000.000 stanovnika (Wikipedia). Klima je prava pustinja. U vrijeme kad smo mi bili u Meki bilo je vrlo toplo. Klima u sobama je stalno radila i danju i noću. Meka je smještena između dva planinska lanca.

Ono po čemu je Meka najviše poznata je Bejtullah – Kaba. Kabu je sagradio Ibrahim a.s. sa sinom Ismailom a.s. Kroz istoriju više puta je obnavljana. Današnje dimenzije Kabe su 12 m dužine, 10 m širine i 16 m visine (Wikipedija). Hadžerul – esved je ugrađen na čošak odakle počinje tavaf na visini od 1,10 m od zemlje. Visina Mekami – Ibrahima (kamen na kojem je Ibrahim a.s. stajao dok je zidao Kabu), je 75 cm. Visina Hidžrul – Ismaila iznosi oko 1.30 m. Vrata Kabe nalaze se na visini od 2,25 m iznad zemlje. Njihova visina je 3,06 m a širina 1.68 m. Urađena su od čistog zlata.

Safa i Merva danas se nalaze u krugu Kabenskog harema. Dužina između Safe i Merve je 395 m.

Vrelo Zem-Zem vode nalazi se nedaleko od same Kabe. Prosječna količina vode na vrelu je od 13 od 18 l u sekundi.

Kao što znamo ovo je rodni grad najboljeg Allahovog stvorenja, Muhammeda s.a.w.s. Kuća u kojoj se rodio najodabraniji Allahov rob danas je pretvorena u biblioteku.

Povratak za Bosnu i Hercegovinu

01.12.2009.

Jutros smo ustali rano, jer smo planirali povratak za BiH odmah nakon sabaha. Sabah namaz klanjali smo u Big-Bazovoj džamiji. Koliko god mi žurili ipak treba dosta vremena da se sve hadžije spreme, napuste hotel i ukrcaju se u autobuse, tako da smo malo kasnili sa polaskom. Krenuli smo u 07.00.

U 07.35: Stigli smo do džamije hazreti Aiše r.a. To je ujedno i mikat za one koji žive u Meki. Napuštamo rodni grad Allahovog poslanika.

Podne i ikindiju klanjali smo u jednoj povelikoj džamiji na benzinskoj pumpi pored puta. Bilo je dosta hadžija i iz drugih zemalja. Dalje smo krenuli u 12.40. Kad smo bili pored Medine na jednom kontrolnom punktu dobili smo paketiće sa kolačima, voćem i vodom od humanitarne organizacije Ibrahim Al-Ibrahim. Vidio sam u Meki da ova organizacija često dijeli velike količine raznih potrepština hadžijama. Ovdje su iz autobusa izašli i naši studenti iz Medine koji su nam pomagali cijelo vrijeme dok smo obavljali hadž. Među njima je bio i jedan student iz Danske, Džabirov (Ime sam mu zaboravio). Područje grada Medine napustili smo oko 15.00 h.

Meka i Medina su lijepi, moderni gradovi. Međutim, Medina je nekako pitomija, ljepša. Bar ja imam taj dojam. Također, stanovnici Medine su vrlo ljubazni i prijatni.

Od Medine nastavili smo put prema Tabuk-u. Akšam i jaciju smo klanjali u jednij džamiji na benzinskoj pumpi. Kao što sam ranije naveo na svakoj pumpi, na svakom odmaralištu, hotelu, motelu it.d. svugdje se nalaze džamije i mesdžidi. Zaista je to lijep osjećaj.

Proputovali smo kroz nekoliko potpuno novih, modernih čaršija. Na trgovima tih čaršija napravljeni su lijepi spomenici. Nisu to likovi ljudi ili životinja. To su onako uopšteni, moderni spomenici.

02.12.2009.

U 02.10: Stigli smo na Saudijsko – Jordansku granicu. Ovdje su nam svima podijelili Kur'ane na poklon. Dok čekamo graničnu kontrolu, sjetih se čekanja od 12 sati na ulazu u Saudijsku Arabiju. Neće, inša-Allah, biti i sada tako. I nije bilo, ni blizu.

U 03.40: Završili smo kontrolu na Saudijskoj strani i krenuli prema Jordanskoj kontroli.

U Sadijskoj Arabiji bili smo od 14.11.2009. do 02 12.2009.

Jordan

Ako je po Saudijsko Arapskom vremenu 03.40 onda je to po Jordansko **02.40** jer Jordan pripada vremenskoj zoni kao i Sirija, Turska i Grčka, to jest jedan sahat unaptijed u odnosu na Srednje-Evropsko vrijeme (CET).

Znamo od ranije da ima više kontrola na jednoj granici. Ovdje na prvoj odmah su nas pustili kad su čuli da smo iz Bosne. Na drugoj smo se zadržali do **03.10** to jest oko pola sahata. Na trećoj i poslednjoj kontroli svega 15 minuta. Znači u **03.25** završene su sve Jordanske kontrole.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granične kontrole bilo je 02.15:

Kao što se vidi dosta lahko smo prošli prelaz preko prve granice u povratku kući.

Sjećate se da sam govorio o gradu udaljenom 150 km od granice, gdje svraćaju hadžije u odlasku na hadž. U tom gradu klanjali smo sabah namaz. Odavde smo krenuli u 06.15. Idemo prema Amanu koji je odavde udaljen 210 km. Tu je predviđen naš slijedeći odmor.

Imali smo jedan, vjerovatno neplanirani, odmor u jednom luksuznom restoranu sa velikom prodavnicom suvenira u blizini istorijskog grada **Petre**. Cijene ovdje su nevjerovatno velike, što nije baš za Bosanske hadžije i to kad se vraćaju sa hadža priličito praznih novčanika. Pretpostavljam da smo brže prošli granične kontrole nego što je uobičajeno pa negdje moramo potrošiti višak vremena prije nego mogemo ući u hotel u Amanu. Nalazimo se 120 km od Amana.

U 10.15: Stigli smo do Amana, glavnog grada Hašemitske Kraljevine Jordan. Na ulazu u grad sačekali su nas vodiči koji su nas odveli do hotela.

Aman je, zaista, moderan grad sa oko 1.500.000 stanovnika. Ulice su široke, a saobraćaj funkcioniše po propisu. Zgrade su lijepe sa kamenim fasadama. Smjestili smo se u isti hotel „Samiramiss“ u kojem smo bili kad smo dolazili na hadž. Hotel je u centru grada i priličito je luksuzan. Samnom je u sobi opet moj stari cimer Fehim Nezirić.

Podne i ikindiju sa jednom grupom hadžija klanjao sam u hotelu, a akšam i jaciju u obližnjoj džamiji.

03.12.2010.

Sabah smo ponovo klanjali u istoj džamiji. Iz jedne druge džamije poslali su nam paket Kur'ana, hedije za naše hadžije. Nakon doručka i neophodne nabavke namirnica, jer ovaj dan i slijedeću noć i dan provodimo u autobusu, pripremili smo se za nastavak putovanja. Od hotela krenuli smo u 10.15. Brzo se kompletirao konvoj pa smo krenuli dalje. Uz put vidjeli smo stada ovaca na potpuno kanenitom terenu. Jednostavno trave tu nema ni za lijeka, što kažu stari ljudi, ali ovce miruju, kao da pasu. Čudno.

U 12.15: Stigli smo na Jordansko – Sirijsku granicu. Prvu kontrolu prošli smo lahko. Druga kontrola odnosila se samo na autobus i brzo je prošla. Treća kontrola se odnosila na pasošku kontrolu. Trajala je jedan sahat. U 13.35 krenuli smo na zadnju Jordansku kontrolu. Tu se iznenada pojavio jedan problem jer na prethodnoj kontroli službenici nisu opečatili jedan pasoš pa se vodič morao vraćati na prethodnu kontrolu da dobije i taj pečat. Tako je to ovdje, nema ništa bez pečata.

U 14.10: Završili smo sve na Jordanskoj strani i krenuli prema Sirijskoj graničnoj kontroli. U dolasku Sirijci su bili nepotrebno spori. Nadam se da danas će biti znatno ažurniji, jer na granicu pristiže mnogo drugih autobusa sa hadžijama.

Siriya

U 14.15: Došli smo na prvu kontrolu. Tu je naš vozač dobio neki papir u vezi autobusa. Autobus je kompletan sa vanjske strane dezinfekovan.

U 15.20: Završeno je štembiljanje pasoša.

U 15.50: Prošli smo i zadnju kontrolu. Zaista ovome se nismo nadali. Konvoj od 6 punih autobusa da prođe na ovoj granici za malo više od sahata i po vremena, pa to je fantastično.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 03.35:

U Siriji nemožeš sipati nafte koliko hoćeš. Oni zahtjevaju da svi autobusi imaju dovoljno nafte za prolaz kroz Siriju (može se usuti samo onoliko koliko je dovoljno da se može proći).

Damask je oko 100 km udaljen od Jordansko – Sirijske granice. Tu je predviđen višesatni odmor. Radujem se svom prvom susretu sa, možda, najstarijim živim gradom na svijetu, jer Damask je star preko 5000 godina. Od granice prema unutrašnjosti, ima dosta zasijanih polja. Izgledaju priličito plodna.

U 17.10: Stigli smo do Damaska. Mrak se bio već spustio, pa nismo mogli dobro vidjeti grad. Ali ono što se moglo vidjeti upućuje na to da je ovo vrlo neobičan grad. Autobusima smo došli do samog centra starog dijela grada. Odatle smo pješke otišli, kroz pokrivenu čaršiju sa mnoštvom različitih dućana, do našeg glavnog cilja u Damasku, **Emevijske džamije. Za ovu džamiju je vezan jedan od velikih predznaka Sudnjeg dana. Obavijestio nas je Allahov Poslanik s.a.w.s. da će pred sami Kijametski dan Uzvišeni Allah dž.š. spustiti Issa a.s. na istočnu munaru ove džamije.**

Džamija je velika sa prostranim, lijepo urađenim džamijskim haremom. Unutrašnjost džamije nije slična nijednoj džamiji koju sam do sada vidio. U džamiji postoje 4 lijepo ukrašena mihraba za 4 mezheba, ali se ipak klanja po Hanefijskom mezhebu. U centralnom dijelu džamije nalazi se turbe Jahja a.s. Specifičnost je i to da se ezani za namaze uče u horu. Nekoliko muezina zajednički uče ezan za svaki namaz. U blizini džamije postoji i muzej starih, polomljenih kola na kojima se dovozio materijal za izgradnju džamije.

Slika 33 - Turbe Jahje a.s. u Emevijskoj džamiji

Akšam namaz klanjali smo sami a jaciju džematile za njihovim imamom.

U Damasku su pokopani mnogi ashabi Muhammeda s.a.w.s, na pr. Ebu Derda, Bilal Habeši i drugi.

Imali smo nekoliko sati na raspolaganju za obilazak dućana i eventualno trgovinu. Izbor je odličan i vrlo je jeftino. Na primjer: Kupio sam lijep zimski ženski kaput za 40 eura. I to je vjerovatno malo povećanja cijena, jer trgovci iskoriste svaku priliku da povećaju cijene, a dolazak tolikog broja hadžija svakako je prilika za to.

Trebali smo krenuti iz Damaska oko 20.00 ali smo krenuli sahat i po kasnije, jer autobusi nisu došli na vrijeme, pa su se hadžije, lagano obučeni na prohladnom vremenu, smrzle. Nervoza je bila pravo zahvatila skoro sve hadžije. Sreća tu na parkingu, gdje smo čekali, davali su nam vrućeg čaja pa smo se malo ugrijali.

Od Damaska dalje padala je jaka kiša.

04.12.2009.

U 02.30: Stigli smo na Sirijsko – Tursku granicu.

U 04.05: Završili smo Sirijsku kontrolu i krenuli prema Turskoj kontroli.

Turska

Dok smo boravili u Meki temperatura je bila u prosjeku oko 35 stepeni. Ovdje je sada 13 stepeni. To je velika promjena za kratko vremena. Hadžije se još nisu prilagodile, a i zimska garderoba je negdje u torbama, tako da ne izlaze iz autobusa na granici.

U 04.10: Počeli smo kontrolu pasoša na ovoj granici a završili smo je u **05.00.**

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 02.30 h

Već smo primijetili da brže prolazimo granice u povratku kući nego u odlasku na hadž. Morali smo sačekati, nedaleko od granice, da svi autobusi završe pasošku kontrolu, pa smo krenuli dalje na put u 06.15. Čitam na tablama uz auto-put da idemo prema Iskendrupu, Osmaniye, Andana ...

U ranim jutarnjim satima stigli smo u veliki restoran „Anuk“ u blizini Ponzantina. Ovdje smo pravili pauzu i u odlasku na hadž. U restoranu smo se zadržali do 11.35. Petak je pa smo skrenuli sa auto-puta u jedno selo da klanjamo džumu namaz. Selo je malo, a nas stiže 6 punih autobusa, tako da smo bili prava atrakcija za radoznale stanovnike. I džamija je mala. Ima mjesta za 50-60 džematlija. Ja sam uspio ući u džamiju i klanjati, a gdje je klanjala većina drugih neznam.

Slijedeće naše odredište je Nevşehir, koji je udaljen odavde oko 115 km. Nevşehir je univerzitetski grad udaljen od Konje 170 km. U grad smo stigli oko 15 sati. Ovdje smo čekali u autobusima oko sahat vremen, a šta smo čekali nije mi jasno. Iskoristio sam pauzu i klanjao podne i ikindiju u jednoj praonici auta. U hotel koji je udaljen od Nevševira 10-tak km stigli smo u 16.25. Na putu za hotel vidio sam u stijenama isklesane kao neke pećine za stanovanje. Pošto je već mrak u dosta njih vidim i osvijetljenje. Čak na jednoj takvoj „pećini“ piše „hotel“. Neznam kakvo bi to moglo biti naselje, ali probat ću se raspitati.

Hotel „Yiltok“ u koji smo se smjestili je nov, savremen i vrlo luksuzan. Nalazi se daleko od grada, čak nema ni naselja u neposrednoj blizini. Zato smo mogli iskoristiti vrijeme da se dobro odmorimo. Sve namaze smo klanjali u hotelu.

5.12.2009.

U 11.10: Krenuli smo dalje iz hotela. Razmišljao sam o naselju koje sam vidio sinoć. Radovao sam se da ga slikam. Ali nismo se vratili istim putem. Ipak dio od tog velikog, interesantnog naselja nalazi se i po okolini tako sam uspio napraviti par fotografija iz autobusa. Raspitivao sam se o ovome naselju i saznao da se zove „**Kapadokya**“ Nastalo je u ranim godinama kršćanstva, dok je Vizantijska država progonila kršćane. Oni su bježeći od nasilja države ovdje se sklonili. Ovo stijenje je pogodno za obradu, pa su sebi klesali „kuće“ u

stijenama. Te kuće su bile pogodne za stanovanje. Kasnije kad je država priznala keščanstvo, oni su napustili to naselje, ali neki drugi narodi su stalno naseljavali ovo mjesto. I danas je naseljeno. Čak se moglo vidjeti i satelitskih antena na tim "pećinama". Ovo je najveće naselje ove vrste u svijetu. U sezoni ga mnogo obilaze turisti. Zato je mnogo onih luksuznih hotela ovdje.

Slika 34 - Kapadokiya

Prolazimo kroz Nevşehir. Znači da smo od Konje udaljeni 170 km.

U 14.20: Stigli smo u Konju. Ovdje je planirano zadržavanje od nekoliko sati. Cilj je posjeta stare jezgre grada. Konja je 7. po veličini grad u Turskoj. Ima 2.000.000 stanovnika. Nalazi se na 1000 metara visine iznad mora, pa je zimi vrlo hladno.

Ono po čemu je Konja još poznata je **turbe i tekija Mevlane Džemaludina Runija**, najvećeg sufije. Mevlana je rođen u Horosanu. Njegov otac je bio veliki učenjak i imao je nadimak „riznica znanja“. Otac mu se nastanio u Konji kad je Mevlana bio vrlo mlad. Nakon očeve mu smrti narod se počeo okupljati oko mladog učenjaka. Poslije njegovog oca najviše uticaja na mladog Mevlanu imao je obični derviš koji se zvao Šems. Izrastao je u velikog učenjaka. Mevlana je napisao mnogo djela od kojih je najpoznatija „**Mesnevija**“. Kad je umro kažu da je cijela Konja plakala. Na mjestu gdje je bio položen njegov tabut napravljeno je njegovo turbe. Uz turbe nalazi se i lijepa tekija. Oko 300 godina kasnije, uz turbe i tekiju, sultan Selim je napravio džamiju.

Slika 35 - Turbe i tekija Mevlane Runija u Konji

U ovoj džamiji klanjali smo podne i ikindiju spojeno i skraćeno, a akšam i jaciju smo klanjali u vaktu za domaćim imamom. Odmah iza tekije i džamije nalazi se stara čaršija. Tu smo pokupovali neke suvenire i okrijepili se vrućom supom. Sve skupa ovo je vrlo lijep kompleks. Sa nama su bili i naši studenti iz Konjica koji ovdje studiraju Haris Macić i Dževad Bozalija. Poslije Istanbula u Konji je najviše vjerskih turista.

U 20.10: Iz Konje smo krenuli prema Istanbulu. Odmarali smo na dva mjesta po sahat vremena. Na zadnjem odmaranju iskoristio sam pauzu da klanjam sabah namaz, jer je bilo nastupilo namasko vrijeme. Kao i na drugim mjestima za odmor i ovdje ima veliki mokri čvor i mesdžid. Također, ima i trgovina gdje se može kupiti skoro sve što treba za put. Naravno i ovdje smo iskoristili priliku da se okrijepimo. Neko kahvom, neko čajem a neko supom.

06.12.2009.

Svanulo se kad smo počeli ulaziti u jednu od najljepših svjetskih metropola, Istanbul. Sati je 07.00. Samo kroz azijski dio grada vozimo se širokim auto-putem 55 minuta. Evropu i Aziju, preko moreuza Dardaneli, spaja veliki viseći most sa po 6 saobraćajnih traka u oba pravca.

Izgleda da smo ponovo stigli ranije od planiranog dok pravimo česte pauze. Tako smo imali još jednu pauzu od sahata i po kod Ejubija džamije. Niko se nije ljutio zbog ove pauze, jer Ejubija nam je ranije svima prirasla za srce, a i iza džamije nalazi se predivna čaršija sa mnoštvom dućana. Odavde do hotela „ANT“ trebalo nam je autobusom oko 20 minuta. Hotel se nalazi nedaleko od mjesta gdje smo bili prvi put, u samom centru Istanbula. Znači u pomenuti hotel stigli smo u 10.20. I ovoga puta samnom je u sobi Fehim. Sve namaze smo klanjali u džematu u našoj sobi. Vjerovatno zato što ima puno džamija u Istanbulu, u hotelima nema posebno mesdžida.

U blizini ima jedan restoran čiji je vlasnik jedan Goranac sa Kosova. On je 1958. Došao ovamo i bavi se ugostiteljstvom. Sa njim smo se lijepo ispričali na mješavini Bosanskog i Turskog jezika.

07.12.2009.

Poslednji konak na ovom putovanju u hotelima je završen i to u Istanbulu. Jutros sam završio hatmu koju sam započeo učiti u Poslanikovoj s.a.w.s. džamiji u Medini.

U 11.00: Krenuli smo iz hotela. Na jednom parkingu sačekali smo druge autobuse, tako da je konvoj kompletiran i krenuo dalje u 11.40. Na 100 km od Grčke granice imali smo pauzu kod jednog velikog restorana. Tu smo klanjali dženazu u odsutnosti hadžiji **Muji Pašiću** iz Kotor Varoši. On je išao na hadž avionom. Kad se vratio kući, samo što se okupao i počeo da priča familiji kako je bilo na hadžu, a ono dao dragi Allah s.w.t. i on preselio na Ahiret. Neka mu Uzvišeni Allah da lijepi Dženet.

U 16.15: Stigli smo na Tursko – Grčku granicu. U mesdžidu na granici klanjali smo akšam i jaciju. Inače, nismo se dugo zadržali na Turskoj granici. U 17.35 završili smo pasošku kontrolu i krenuli prema Grčkoj kontroli.

Grčka

U 17.40: Došli smo na Grčku kontrolu. Malo je bilo duže zadržavanje na granici, ali ne tako predugo pa hadžije nisu postale nestrpljive, iako kažu da se lakše izgubi strpljenje u povratku nego u odlasku na hadž. Vjerovatno je razlog za to i duga odvojenost od familije.

U 21.20: Prošli smo i Grčku kontrolu. Pošto je noć već odavno brzo se pozaspalo u autobusu. **Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 05.05.**

08.12.2009.

Grčku smo prošli bez zadržavanja.

U 02.15: Stigli smo na Grčko – Makedonsku granicu. Na Grčkoj kontroli vrlo brzo smo završili.

U 02.35: Prošli smo granicu i krenuli prema Makedonskoj kontroli. Sada ulazimo u zonu Srednje Evropskog vremena (CET), pa je potrebno ponovo satove regulisati. Znači po CET-u sada je **01.35.**

Makedonija

U 01.40: Po Srednje Evropskom vremenu, vrijeme koje se prati i u Bosni i Hercegovini, došli smo do Makedonske granične kontrole. Granične službenike je uhvatila neka nervoza. Svi službenici nose maske na licima. Vjerovatno se plaše zaraze od nove gripe. Nisu nas puštali iz autobusa čak ni do WC-a. Ipak u 03.20 pustili su neke da odu do WC-a.

Pasoška kontrola je brzo završena, ali smo dugo morali čekati na policijsku pratnju.

U 04.30: Konačno je stigla dugo čekana policija, pa smo mogli krenuti dalje.

Ukupno zadržavanje na ove dvije granice bilo je 03.15 h.

Pošto još nije svanulo, a dosta vremena smo izgubili čekajući policijsku pratnju, kroz Makedoniju smo jednostavno samo se provezli. Tranzit kroz Makedoniju trajao je 2 sata.

U 06.30: Stigli smo na Makedonsko – Srpsku granicu.

U 07.00: Završili smo kontrolu na Makedonskoj strani. Idemo na Srpsku kontrolu.

Srbija

U 07.00: Došli smo na kontrolni punkt.

U 08.10: Završili smo na granici, ali smo sačekali do 08.30 h na policijsku pratnju.

Ukupno zadržavanje na ove dvije granice bilo je 02.00 h.

Prolazimo kroz Preševsku dolinu koju naseljavaju Albanci. U svakom mjestu imaju džamije. Preševo, Bujanovac, Vranje, Niš i Beograd je pravac kojim smo došli do graničnog prelaza Rače. Pauzu smo imali samo kod jednog restorana. Kako se bližimo Bosni tako raste i uzbuđenje kod hadžija.

U 15.50: Stigli smo na Srpsko – BiH granicu.

U 16.00: Prošli smo Srpsku granicu. Ovo je bila, zaista, samo formalnost.

Bosna i Hercegovina

U 16.05: Stigli smo do naše kontrole.

U 16.15: Završili smo kontrolu na našoj granici.

Ukupno vrijeme zadržavanja na ove dvije granice bilo je 25 minuta.

Kako je lijep osjećaj biti opet u svojoj zemlji. Idemo u Tuzlu. Sati je bilo 18.50 kad smo stigli do džamije „Princa Abdullaha“. Ovdje se rastajemo od mnogo naših kolega koji su sa ovog muftijstva. Ranije sam napomenuo da su u autobusu broj 12 hadžije iz Tuzlanskog i Mostarskog muftijstva. Sa svima njima smo se lijepo poselamili. Nadam se da ću mnoge od njih još puno puta vidjeti. Naravno, iskoristio sam ovu pauzu da klanjam u džamiji akšam i jaciju. U Tuzli nas je sačekao i **Almir Pajević**, sin Esmin. On je u jednoj buregdžinici kupio sve što je bilo gotove pite i donio nam u autobus. Svima nama koji smo ostali u autobusu bilo je dovoljno da večeramo. Lijepo od njega.

U 21.00: Stigli smo na autobusnu stanicu u Sarajevu. Na stanici nas je čekao Autoprevozov autobus, sa vozačima Ramizom Kasumović i Alijom Milišić. Ovaj autobus je iz prvog konvoja i vozio je hadžije iz Sarajeva. I ovdje smo se poselamili sa našim vodičem Omer ef. Kurtićem i vozačima Fadilom i Hazimom. Neka ih Svevišnji Gospodar nagradi obilnom nagradom na oba svijeta, dosta su nam valjali na ovome hairli putovanju.

Idemo za Mostar. U Konjicu se opet opraštamo i selamimo. Ovoga puta sa Šabanom, Redžepom, Hasanom, Fikretom i Halidom. Slijedeće zaustavljanje je u Jablanici. Ovdje izlaze Jahija Šabić i moj dragi cimer Fehim Nezirić. Ja i Zikrija smo se dogovorili da izađemo na Potocima, a Osman, Mustafa O., Mustafa K., Idriz, Đulesma, Fatima i Esma su produžili do Mostara.

U Potocima su me sačekali sestra Sevda i bratične Ajla i Zerina.

09.12.2009.

Uradio sam DVD sa slikama sa hadža, pa sam taj dan iskoristio za prezentaciju ove pete Islamske dužnosti na mnogim mjestima. Najinteresantnije je bilo sa mojom tetkom Mejrom čijoj radoznalosti nije bilo kraja.

10.12.2009.

Danas sam održao predavanje prvom razredu u Karađoz-begovoj medresi u Mostaru, kod profesora Seida Eminovića. Naravno tema je bila „**Moji utisci sa hadža**“. I ova prezentacija je bila uspješna.

Neki savjeti budućim hadžijama, sa posebnim osvrtom za one koji planiraju ići autobusom

Odlazak na hadž je jedan od najznačajnijih događaja u životu svakog vjernika, zato je potrebna adekvatna priprema kako bi se ovaj obred obavio što je moguće potpunije i lakše. Zato vam najiskrenije želim uputiti nekoliko savjeta iz svog iskustva i iskustva nekih drugih hadžija.

- Izmirite svoja moralna i materijalna dugovanja koliko je to moguće, ili za to zadužite nekoga od porodice.
- Iskreno učinite pokajanje Allahu dž.š. i očistite svoj nijet od bilo kakvih neiskrenih primjesa.
- Halalite se sa svima sa kojima češće kontaktirate, a pogotovu sa svojom porodicom.
- Ponesite potrebnu količinu hrane za put. Na put nosite trajne konzerve. Njih možete koristiti i putem i u Medini i Meki. Dobro je ponijeti i supu. Njih lahko skuhate a potrebno je da bar jednom dnevno konzumirate toplu supu. Ne zaboravite i kavu i čajeve, jer svi vole popiti ove vruće napitke. Konzumirajte samo flaširanu vodu. Izuzetak je **Zem-Zem** voda, koja se može bez bojazni neogranično piti. Kroz Srbiju, Makedoniju i Grčku ne preporučuje se da kupujete hranu. Dalje, iskoristite putem svaku priliku da pojedete nešto čorbasto, što narod kaže kašikom. Obavezno jedite sto više voća. Nemojte štediti na hrani.
- Ponesite potrebnu količinu dojnog veša. Moguće je po potrebi i oprati ponešto mada nije baš zgodno. Nije potrebno nositi puno garderobe, jer i tamo, pogotovo u Medini, ima kupiti sve što treba a i jeftino je.
- Ponesite novca koliko mislite da vam treba, ali nemojte pretjerivati. Ako ne trošite bez veze, može vam biti sasvim dovoljno i putem i u Medini i Meki 500 – 600 eura. Za ovo možete kupiti nešto i uobičajenih hedija.
- Ponesite dovoljnu količinu lijekova koje redovno trošite. Na vrijeme se javite ljekarima ako osjetite bilo kakvu promjenu.
- Na svakoj pauzi izlazite iz autobusa i šetajte. Mnogi griješe pa ostaju u bus-u i onda se žale da su im noge otekle. Neugodnu bol u nogama možete smanjiti šetajući na pauzama.
- Važno je da nosite udobnu obuću. Žuljevi mnogima zadaju mnogo problema.
- Na granicama budite strpljivi i poštujujte uputstva vašeg vodiča.
- U hotelima gdje se konači obavezno se istuširajte i dobro odmorite. Za to ima dovoljno vremena.
- Svu kupovinu obavite u Medini. U Medini imate više vremena, bolji je izbor i jeftinije je.
- Za svaki odlazak iz grupe obavezno se javite svom vodiču. Uzmite njegov broj mobitela kao i broj još nekih sa kojima ste u grupi. Sa sobom nosite hadžijske iskaznice.
- Naučite uzimati tejemum jer putem često nećete biti u prilici da uzmete abdest. Vidio sam da mnogi neznaju uzeti tejemum, vjerovatno nikad ranije nisu trebali da uzimaju tejemum.
- Naučite klanjati namaze kao musafiri, skraćeno koji se skraćuju i spojeno koji se spajaju. Također, naučite klanjati u vozilu, jer putem se često klanja u autobusu.
- U Medini klanjajte svaki vakat u Poslanikovoj s.a.w.s džamiji. To je vrlo lahko moguće, jer su hoteli vrlo blizu džamije. U Medini što više donosite salavate i selame na Muhammeda s.a.w.s.
- **Učite što više možete telbiju.** Mnogima brzo dosadi učiti telbiju. Isto važi i za zikrullah.
- Kloniti se bespotrebnog razgovora i rasprava.
- U Meki kad god možete idite do Kabe da klanjate, jer namaz kod Kabe vrijedniji je od 100.000 namaza na drugom mjestu.
- Kad se obuku ihrami, morate srstogo voditi računa o ihramskim zabranama. Pazite kako hodate i sjedate u ihramu, jer nemate dojnog veša na sebi. Naravno, ovo se odnosi na muškarce.

- Na Arefatu i Muzdelifi nemojte se nigdje udaljavati bez znanja vodiča. Ovdje je vrlo lahko izgubiti se. Ako ipak hoćete da idete na Brdo Milosti, najbolje je u manjoj grupi, ali pamтите neke orjentire kako bi se znali vratiti.
- Boravak na Aefatu je u najboljem danu u godini, a Arefat je časno i Allahu dž.š. drago mjesto. Zato taj dan je najbolje da se iskoristi za izvršavanje različitih vrsta ibadeta, kao što je: učenje Kur'ana, spominjanje Allaha, upućivanje Allahu dova za sebe, svoje familije, rodbinu, komšije itd. Znajte da je najbolja hedija nekome da uputite Allahu dovu za njega na časnim mjestima kao što je Kaba, Arefat, Poslanikova džamija itd.
- Hadž je pun različitih detalja. Za svaku nejasnoću nemojte se stiditi da pitate vodiča ili nekoga drugog ko zna.
- I najbolji savjet koji vam mogu dati je: **Što više sabura i Bogobožnosti!!!**

Dragi čitaoci, drage buduće hadžije, nadam se da vam je bilo interesantno čitati ovaj moj dnevnik i da buduće hadžije, nakon čitanja, imaju bolju predstavu o putovanju na hadž autobusima, i bolju sliku o boravku i ibadetima u Medini i Meki.

Neizmjerne sam zahvalan Plemenitom Allahu s.w.t. na Njegovoj milosti što mi je omogućio da budem Njegov gost. Bez Allahove pomoći ja sam nebih bio u stanju poduzeti ovo putovanje.

Molim Uzvišenog, Milostivog Gospodara da olakša odlazak na hadž svakome ko se odluči da obavi ovu petu islamsku dužnost i da primi hadž svakom hadžiji i hadži-hanumi.

Sve vas iskreno pozdravljam najboljim pozdravom: Es-Sellamu alejkum we rahmetullahi we berekatuhu!

Završeno u Svendborgu, Danska februar mjeseca 2010.

Vaš Jusuf Pajević